

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
30. marec 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO: RELATIVIZMUS KRIVÍ MORÁLKU Strana 4.

KĽÚČE OD PREZIDENTSKÉHO PALÁCA MAJÚ V RUKÁCH VOLIČI Strana 5.

ŠTEFÁNIK – AKČNÝ MUŽ SO ŽELEZNOU VÔĽOU Strana 6.

KARPATSKÝ FRONT ZANECHAL TISÍCKY HROBOV BEZ MIEN Strana 8.

V ANKETE NAJVÄČŠÍ SLOVÁK – HRDINA ODBOJA JOZEF GABČÍK Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Pokúsme sa nazrieť do dobre maskovanej siete slovenských podnikateľov, presnejšie do jedného z jej nezanedbateľných kútov. Podarí sa nám to iba vďaka tomu, že známa postava z radu slovenských kapitalistov, už pred troma desaťročiami šéf podvodníkov v kauze Technopol, akoby zrazu stratil ostražitosť. Viem ho pochopiť. Z tamtej šlamastiky vyviazol preto, že v partii bol aj syn pána prezidenta. Obdivuhodne vybŕdal bezmála tridsať zlodejských rokov s pomocou kamarátov a bakšišov. A tu zrazu! Príčina je obyčajne rovnaká: keď sa zlodejovi darí, spyšnie. Uverí v svoju šťastnú hviezdu. A prestane byť v strehu. Nakoniec, načo špekulovať, keď máme naše úžasné ľudové múdrosti: Dovtedy sa chodí s džbánom po vodu, kým sa nerozbije.

Reč bude, pravdaže, o magistrovi žurnalistiky Kočnerovi. Presnejšie, o komunikácii dvoch mimoriadne známych figúr súčasného slovenského kapitalizmu. Jeden je vládcom niekoľkých impérií – bankového, tlačového, nemocničného... Druhý súčasný kráľ slovenského zločinu. Reťaz jeho manipulácií a zlodejstiev (zatiaľ) završuje objednaná vražda, z ktorej sa stal – vinou neočakávaných okolností – dvojnásobný najťažší zločin.

Nešpekulujme, prečo sa akurát po zmenách vo vedení polície začalo vyšetrovateľom dariť rozmotať tento desivý prípad (ktorým sme prišli do povedomia aj v tých kútoch sveta, kde ešte o nás nechyrovali). Buďme radi, že sa dvojnásobná vražda, a ešte všeličo v spojitosti s jej pravdepodobným objednávateľom, darí policajtom objasniť.

Keď tu zrazu vyjde na povrch SMS komunikácia M. Kočnera a veľkopodnikateľa H. Kočner: „Pracujem na odj... ču..ka.“ – H. : „Povieme si to, keď budeme spolu.“

Reakcia pána H. na objav: „Nikdy som s pánom Kočnerom nekomunikoval, a to ani v náznakoch, na tému fyzickej likvidácie inej osoby... Nevidím dôvod, pre ktorý som sa mal prihlásiť po vraždě na polícii.“

Pán H. vinu necíti. Bašternák nevlastní nič, len časť domu Bonaparte, inak je nemajetný. Majský neplatí pokuty, lebo je chudobný dôchodca. V jednom paláci päť rokov sedel daňový podvodník... Bože môj, zľutuj sa nad Slovenskom!

Ján ČOMAJ

R - 2019001

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 13
9 770862 882007

AKTUÁLNE

Matica slovenská proti šíreniu nenávisti voči národne cítiacim Slovákom

Bratislavská kaviareň pritvrdzuje

Maroš SMOLEC – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Sociálne siete v ostatných dňoch zaplavila správa o militantnom stredoškolskom študentovi Emilovi H., ktorý sa vyhrážal národne orientovaným Slovákom a Slovenkám zastrelením. Tento mladík je fanúšik Z. Čaputovej a chodí na bilingválne gymnázium C. S. Lewisa, ktorého zriaďovateľom je Zbor Cirkvi bratskej. Riaditeľ školy Dušan Jaura organizuje besedy pre študentov s predstaviteľmi zvrátenej stránky Zomri. Podľa portálu napalete.sk je manželom podpredsedníčky Progresívneho Slovenska Z. Jaurovej. Agresivite mladíka sa teda nemožno čudovať. Pomaly sa odhaľuje skrytá agresívna tvár bratislavskej kaviarne.

Emil H. sa stal fanúšikom skupín na sociálnej sieti, ktoré majú jednoznačne pronárodné smerovanie – Volíme pronárodných kandidátov za prezidenta a Slovenský národ, spamätaj sa. Emil H. v uvedenom statuse prekročil všetky medze slušnosti i zákona. Napísal (pozn. redakcie: jeho slová uvádzame aj s gramatickými chybami): „Tak Čaputová vyhrala a prvé čo spraví zatočí s opicami a antisemitami ako ste vy. Členov tejto skupiny máme označených a budete prvý ktorých budeme strielať. Nech žije EU! Nech žije Zuzana! Nech skape slovenská štátnosť a samostatnosť.!!“ Niektorí členovia skupiny toto konanie nahlásili polícii. A tá

začala konať. Na sociálnej sieti uviedla: „V posledných dňoch sme od vás dostali veľmi veľa správ ohľadom priloženého nenávratného statusu. Môžeme ubezpečiť verejnosť, že danou vecou sa zaoberáme. Zdôrazňujeme, že pre Policajný zbor nie je nikdy rozhodujúca politická orientácia danej osoby. Konáme vždy, ak existuje podozrenie zo spáchania trestného činu. Osobné preferencie tu nehrajú žiadnu rolu.“

■ PROGRESÍVNY RIADITEĽ

Mladík asi konal s mladíckou nerozvážnosťou v eufórii po víťazstve svojej favoritky Z. Čaputovej v prvom kole volieb hlavy štátu. Sám sa aj následne na sociálnej sieti ospravedlnil, kde priznal unáhlenosť tohto kroku a najmä nezmyselnosť. Na ospravedlnenie už bolo však neskoro – orgány činné v trestnom konaní si ho preveria tak či tak. Je predpoklad, že jeho konanie ovplyvnilo aj prostredie školy, v ktorej študuje. Podľa ďalších zistení tento nenávistný status nebol ojedinelý. Neskôr v druhej skupine Slovenský národ, spamätaj sa! o. i. uviedol: Žijete v dierach, obliekate sa ako opice a jete veci, ktoré my bohatí dávame prasatám, tak sa všetci radšej zabite (...) Vďaka Sorosovi a Denníku N má moja rodina super život, tak sa v mimovládkach zamestnajte aj Vy.“

■ MATICA REAGUJE

Na aktuálnu situáciu zareagovala aj Matica slovenská: „Znepokojujú nás najmä výzvy niektorých ľudí na internete na povolebné fyzické útoky na národne orientovaných Slovákov a Slovenky. O to viac, že sa tak preukázateľne vyjadrujú aj mladí ľudia. To je v slobodnej demokratickej spoločnosti neakceptovateľné a Matica slovenská má prirodzenú povinnosť vyzvať verejnosť na upokojenie vášní. (...) Vyjadriť svoj názor má právo každý občan Slovenskej republiky, väčšina aj prostredníctvom volieb. Matica slovenská ako nadstranícka národná a kultúrna ustanovizeň slovenského národa povzbudzuje svojich členov i všetkých Slovákov a Slovenky, ktorí majú úprimne radi svoj národ a svoju vlasť, aby slušne a kultivovane vyjadrili svoj názor cez občiansko-demokratické práva, ako je aj ťažko vybojované právo slobodne voliť. Veci verejné sa týkajú nás všetkých.Uvedomujeme si súčasnú spoluzodpovednosť Matice slovenskej za šírenie národnej hrdosti, osvety, kultúry a dejín, aby sme z našich detí vychovávali dobrých a spravodlivých ľudí, ktorí sa s láskou k vlastnému národu a vlasti postavia za Slovensko. A tá láska sa začína práve v rodine. Veď aj vďaka našim rodičom a starým rodičom dnes môžeme voliť hlavu sebavedomej Slovenskej republiky, ktorá už dvadsiaty šiesty rok píše svoj príbeh. Aj posledné udalosti nás presvedčili o tom, že prezident Slovenskej republiky má byť obraňujúcim hlasom všetkých Slovákov a Sloveniek bez rozdielu – či už ide o deti, mládež, strednú a staršiu generáciu i slabšie skupiny obyvateľstva. Má srdcom i rozumom chápať ľudské hodnoty, kresťanské a národné tradície, ktoré sú slovenskému národu blízke a s ktorými sa stáročia formoval, “ uviedla o.i. hovorkyňa MS V. Matušková.

■ DVOJAKÝ METER

Na celom príbehu je smutné to, že médiá hlavného prúdu mlčia. Ak by takýto nenávistný status napísal na adresu slniečkarov mladý národovec, už dnes by bol obvinený, vyhodený zo školy, ostrakizovaný a vytlačený na okraj spoločnosti. Dvojaký meter platí aj tu.

3 OTÁZKY PRE:

Danu FOĽVARSKÚ – z medom voňajúceho obchodu v Kamiunke

Včelí raj a jeho nekorunovaná kráľovná

● Ste matka piatich dospelých detí, aj dievčat – dvojičiek –, ktoré sa vám už rozleteli po svete, a vy už druhý rok kraľujete v rusínskej Kamiunke pod Pieninami v obchodíku voňajúcom po mede, ktorý má nad vchodom výrečné pozývacie pomenovanie Včelí raj. Kto mu ho dal a ako ste prišli na to, že by sa rodinnému rozpočtu dalo pomôcť aj prácou včiel a obsahom medníkov?

Pomenovanie Včelí raj vzniklo spontánne v rodinnom kruhu medzi deťmi, keď sme o obchode uvažovali. Med sme však predávali z dvora už dávno predtým. Včelárstvo je rodinná tradícia, venoval sa mu svokor a od detstva aj môj manžel Štefan. Boli roky, keď sme mali aj vyše stovku včelích rodín.Teraz, keď je rúk na pomoc menej, aj úľov je sotva polovica. Ako každé podnikanie aj toto „medové“ má svoju stranu dal a má dať. Trebárs cukru na prikrmovanie včiel objednávame na tony...

● Včelstiev vo svete hrozivo ubudlo, ich počet klesol na polovicu, divých včiel takmer vôbec niet, strácajú sa čmeliaky. Na vine sú pesticídy, epidémie včelieho moru, infekcie ako varoáza... Preto odborníci vynachádzajú teraz samoopeľovacie rastliny, robotické včely, dokonca aj miniatúrne drony...

My robíme, čo sa dá (smiech). Brat Peter v Chicagu má sedem úľov a sestra Anna v Pensylvánii má tiež niekoľko včelích rodín. Manžel je podpredseda PD, zootechnik, ale aj certifikovaný lekár pre včely, terénny pracovník, pomocník veterinára, no a ja som sa z textilnej chemičky preorientovala na alternatívne medicíny – pele, propolisy, tinktúry, prírodnú kozmetiku, čaje, bylinky...

● To všetko a ešte mnoho iného z medu, vosku a prírody máte vo vašom obchode, len keby pracovných príležitostí bolo v regióne viac...

To je manželova parketa. Družstvo zamestnávalo pol stovky ľudí, chovalo šesťstopäťdesiat kusov dobytka... Ja som po škole nastúpila do ľubovnianskeho Maytexu, kde bola aj farbiareň textilu. Fabriky už niet. Skrachovala aj známa Skrutkáreň. Sympatizovali sme s Mečiarom, dcére som dala meno Vladimíra... Trinásť rokov som bola doma pri deťoch. Ďalších trinásť som strávila vo firme na výrobu autosúčiastok. Ťažká jednotvárna manuálna práca pri ich montáži... Takže aj preto Včelí raj!

Zhováral sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 14/2019 SI PREČÍTATE

- Usilovnosť slovenského národa a aktivita inteligencie boli základom rozvoja štátu
- ŠTEFÁNIK: „Prebijem sa, lebo sa prebiť chcem!“ a „Veriť, milovať, pracovať!“
- Matičný politológ R. MICHELKO zhodnotí výsledky prezidentských volieb na Slovensku

Podozrivo profesionálna a akčná iniciatíva Za slušné Slovensko

Rozvrat štátu nastal za dzurindizmu

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Historik Jakub Drábik v jednom rozhovore pre médiá o fašizme povedal: „Fašisti boli presvedčení, že systém, v ktorom žijú, je v úpadku, že demokracia je dekadentná, politici sú skorumpovaní, kultúra upadá, jednoducho celá štruktúra spoločnosti smeruje do záhuby.“ Ak sme pozorne sledovali rok trvajúce zhromaždenia iniciatívy Za slušné Slovensko, vystúpenia pozvaných hostí na tribúnach – takmer do bodky spĺňali charakteristiku o fašistoch. Pritom im za ich činnosť a knihu My sme tí, na ktorých sme čakali udelili Cenu Dominika Tatarku.

Zborník nemá jedného autora, je výsledkom kolektívnej tvorby. V laudácii Miloša Lichnera a Martina M. Šimečku zaznelo: „Vražda, ktorá sa nemala stať, výrazne zasiahla do našich životov a spôsobila aj to, že tu dnes stojíme... Intenzívnejšie sme si začali uvedomovať pokrivené spôsoby spravovania vecí verejných... Slová, ktoré používame, sa niektorým môžu zdať príliš veľké či dokonca sprofanované – demokracia, slušnosť, spravodlivosť, sloboda, zmena.“ Nakoniec sa poďakovali najmä dvom ľuďom: Jánovi Kuciakovi a Martine Kušnírovej.

■ MODRÁ JE DOBRÁ

Vražda dvoch mladých ľudí okamžite naštartovala vlnu pochodov Za slušné Slovensko nielen v mnohých slovenských mestách, ale aj vo svete. Rýchlosť a spôsob reakcie nesie znaky dobre organizovaného marketingu, aký sa nedá urobiť bez pripravených ľudí a peňazí. Napokon samotná skutočnosť, že počas celého roka pred prezidentskými voľbami zaplavovali Slovensko hystériou z tribún bývalí predstavitelia VPN, odmietajúci samostatnosť Slovenskej republiky, a pridali sa i herci našej prvej scény, svedčí o znovuzrodení čechoslovakistov v pozadí iniciatívy Za slušné Slovensko. Koketovanie Ivety Radičovej s Andrejom Kiskom o návrate do politiky iba potvrdzuje cieľ, ktorý ulica a jej kandidátka na prezidentku pripravujú pre tento štát. Iniciatíva Za slušné Slovensko vyzýva na zmenu. Týmto pojmom už raz na Slovensku dosiahli zmenu politickej moci subjekty, ktoré ako prvé uskutočnili reprivatizáciu podnikov. Jednoducho Dzurindova vláda zrušila vládne záruky za úvery a privatizéri

IN MEDIAS RES

boli nútení vzdať sa firiem. Vrátila majetok do svojich rúk a ešte aj obvinila Mečiarovu vládu z rozkradnutia. Navyše obsadila verejnoprávne médiá a počas celého vládnutia útočila na opozíciu, najmä na HZDS.

■ NÁSTUP LIBERALIZMU

Atribútmi demokracie sú slobodné voľby, inštitúcie a sloboda slova. S likvidáciou slobody slova začala Dzurindova vláda obsadením STV a cieľ dokončila vláda Ivety Radičovej zlúčením rozhlasu a televízie pod jeden subjekt ovládaný vlastným nominantom. Čo chce iniciatíva Za slušné Slovensko zmeniť? Demokraciu? Mocensky už na tom zapracovali Dzurinda i Radičová zrušením slobody slova, lebo dnes nejestvuje nijaká primeraná pluralita médií. Ale aj Béla Bugár, ktorý sa pochválil zásluhami na zrušení amnestií a zavedení retroaktivity do právneho systému štátu. Ale Inštitútu pre verejné otázky to akosi neprekáža. Ani iným svetovým ľudsko-právnym organizáciám. Nástupom Čaputovej, prípadne Kisku a Radičovej do politiky možno očakávať ďalšie zužovanie demokracie na Slovensku. Veď to majú vo svojom programe uvedenom pod jednoduchým heslom – zmena.

Vzácne archiválie získavajú teraz modernú digitálnu podobu

Zachovávame audiovizuálne dedičstvo

Text a foto: Štefan ZLATOŠ

Z iniciatívy ministerky kultúry SR Ľubice Laššákovej vláda schválila návrh aktualizácie Projektu systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky na roky 2019 – 2021. Hlavným cieľom projektu je systematická ochrana a postupná obnova fondu audiovizuálneho dedičstva, ako aj jeho následné sprístupňovanie verejnosti.

Slovenská republika sa ratifikáciou Európskeho dohovoru o ochrane audiovizuálneho dedičstva a jeho Protokolu o ochrane televíznej produkcie v roku 2006 prihlásila k zodpovednosti za ochranu slovenského audiovizuálneho dedičstva.

■ ZLOŽITÁ TECHNOLÓGIA

V ten istý rok sa pod patronátom rezortu kultúry rozbehol Projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky, zameraný na záchranu, obnovu a sprístupňovanie slovenských kinematografických a audiovizuálnych diel. Vzhľadom na neustály vývoj v oblasti audiovízie a potrebu finančného zabezpečenia súvisiacich činností sa projekt periodicky aktualizuje a dopĺňa o konkrétne úlohy. Obnova audiovizuálneho dedičstva prechádza základnými siedmimi fázami – od diagnostiky, ošetrovania, obnovy, deponovania, evidencie, katalogizácie a sprístupňovania po záverečnú digitalizáciu. Technologicky najzložitejším procesom je deponovanie, teda uchovávanie materiálu, ktoré sa riadi dodržiavaním prísnych pravidiel upravujúcich nakladanie s nebezpečnými horľavými a výbušnými materiálmi.

Aj zachovanie klasického čiernobieleho filmového materiálu tak, aby bol plne použiteľný i v budúcich desaťročiach, je hotové umenie...

■ FILMOVÉ DIELA

K najaktuálnejším úlohám projektu v nasledujúcom dvojročnom období patrí hľadanie priestorov pre deponovanie filmových materiálov a zabezpečenie dodávateľa laboratórneho spracovania filmových materiálov. V rokoch 2019 – 2021 plánuje Slovenský filmový ústav (SFÚ) obnoviť tristotisíc metrov čiernobieleho a farebného filmového materiálu ku krátkometrážnym, k stredometrážnym a k dlhometrážnym slovenským audiovizuálnym dielam. Z celkového objemu existujúcej metráže filmového materiálu takmer 3,8 milióna metra v zbierkach SFÚ treba obnoviť ešte 1,5 milióna metra filmového materiálu.

Projekt sa v tomto období dostáva do svojej druhej polovice a jeho priebežné plnenie je vo vládou schválenom materiáli definované ako nanajvýš uspokojujúce. Aktualizácia projektu je tak z hľadiska predpokladanej dĺžky jeho trvania do roka 2033 pozitívnym medzníkom.

■ TVRDÁ PRÁCA

Ochrana kultúrneho dedičstva sa tak presunula z deklaratívneho rámca do etapy tvrdej práce na projekte. Jeho podstata spočíva v obnove filmových materiálov z pôvodných triacetátových a nitrocelulózových na omnoho trvácnejšie polyesterové. Uskutočňuje sa až po dôkladnej diagnostike a kompletnom ošetrení originálnych rozmnožovacích materiálov. Výroba nových tridsiatich piatich milimetrov materiálov pritom prebieha v renomovaných filmových laboratóriách, ktoré sa špecializujú na prácu s archívnym filmovým materiálom a vo výrobnom procese používajú najmodernejšie technológie a typy filmových surovín. Samotné práce navyše podliehajú špeciálnemu odbornému dohľadu pracovníkov oddelenia filmového archívu SFÚ.

VŠIMLI SME SI

Koncom sedemdesiatych rokov sme s Jarom Švorcom končili vysokoškolské štúdium v Prešove. On ostal istý čas pracovať na univerzite Pavla J. Šafárika ako odborný asistent a ja som sa vydal po novinárskych chodníčkoch. Ako reportérovi v denníkoch Smena a Práca mi učarovali hory, a keď sa Tatrám, horským záchranárom a vysokohorským nosičom upísal aj môj priateľ, ktorý po pár rokoch hodil za hlavu sľubne rozbehnutú akademickú kariéru, nemohli sme sa nestretnúť.

Nosičská posadnutosť námahou

Vysokohorskí nosiči sú tatranským stredoeurópskym unikátom.

Keď k „horskej chorobe“ pridal ďalšiu diagnózu a nemoc, ktorej príznaky sa začínajú po prvom podpise za publikovaným textom, mohli sme si zakrátko pripomenúť známe slovenské porekadlo, že sa nestretáva hora s horou, ale človek s človekom, najmä ak majú spoločné záujmy. Dve desaťročia vynášal náklady na Chatu pod Rysmi a o plnej noši zážitkov písal do novín a časopisov. S Pavlom Barabášom, ktorý nedávno nakrútil skvelý film Sloboda pod nákladom, napísali „trojnákladovú“ knižku Spod krošne veselo i vážne a moje rozprávanie o „šuňavskom riaditeľovi školy, šéfovi dobrovoľných členov HS aj nosičskom vytrvalcovi a rovnako uvzatom organizátorovi všelijakých tatranských športových podujatí“, malo názov Posadnutosť námahou. Nič inšie a výstižnejšie som na tie roky a tony vyneseného tovaru na vlastných pleciach do skalných dvojtisícových výšav vtedy nevymyslel. A dodnes si myslím, že tie dve slovíčka v titulku boli o Jarovi Švorcovi za stovky strán biografie, do ktorej ešte neodmysliteľne patrí jeho hor(s)ká zvodka Smrť si nevyberá, lebo ktosi musí „vyniesť“ aj svedectvo o tých, ktorým za viny uvili hory veniec z kosodreviny...

Ak ste sa nedávno dozvedeli, že slovenskí vysokohorskí nosiči sa ako európska rarita stali súčasťou zoznamu kultúrneho dedičstva Slovenska, je to aj vďaka takým, ako boli Belo Kapolka, nezmari Viktor Beránek či Peter Petras, obdivuhodný Laco Kulanga, ale aj Jaro Švorc...

Text a foto: Emil SEMANCO

Niekoľko malých postrehov, ktoré unikajú pozornosti úradov i vlády

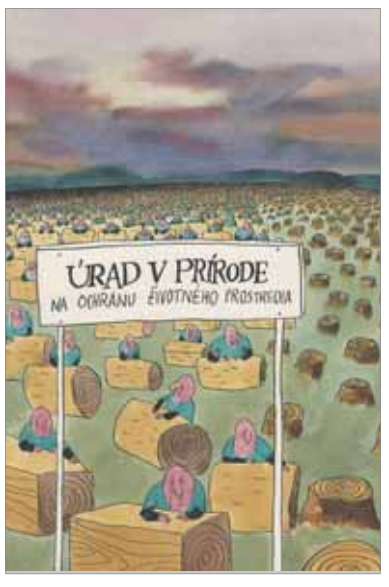
Ľudia hýbu rozumom, s tým štát má rátať

Výrub slovenských lesov nad rozumnú hranicu, keď dva a pol krát dokáže prevýšiť množstvo dreviny, ktoré v danom roku dorastie, je dávno témou pre tlač, pričom sa nič nedeje. Aspoň médiá, no ani ľudia na vlastné oči nezaregistrovali nápravu. To je vážny stav. Z dlhodobého hľadiska – a na les treba hľadieť iba tak, lebo na dospelosť potrebuje štyridsať, päťdesiat a viac rokov!

Bežný človek, ktorý žije na slovenskom vidieku, napriek ustavičnému zvoneniu na poplach zmeny nevidí. Zbadal však jeden nový jav. Obyvatelia dedín na krajnom východnom Slovensku, najmä tí, čo sú blízko lesa, rýchlo zistia, že sa chystá výrub. Kým pracovníci lesného závodu dopravia techniku, ozve sa naraz z rozličných miest zvuk bruchatých píl a sekier. V noci, ale aj za vidna, lebo amatérskych drevorubačov je veľa. Kradnú na toľkých miestach, že by ich nepochytala ani rota strážnikov, nie jeden hájnik! Vymysleli si na to aj nádherný názov. Už len za to by som ich omilostil alebo aspoň bral to ako poľahčujúcu okolnosť: Svoj nájazd volajú „daň z prdnutej hodnoty...“

Mudrlantov máme aj na Záhorí. Toť som stretol jedného, ako sa špacíruje okolo šaštínskych jazier s kočíkom. Bol známy tým, že sa v robote nepretrhol, ale robil, žena druhý či tretí raz na materskej, tak chlap musel do práce, v našich končinách obyčajne do dodávateľských firiem pre veľké automobilky pár kilometrov na východ – v Bratislave a Trnave. Skôr ako som sa ho stihol opýtať, či je na dovolenke, pochválil

ČO INÍ NEPÍŠU

sa mi sám: „Obabral som ich. Dal som sa na materskú! V Lozorne som dostával tisíc eur a musel som sa krútiť ako šraub na tri zmeny, piatok – sviatok, takto mám osemsto a škrabem sa po pupku! No nebol by som idiot? Pravda, žena by tiež brala nejakých tristo-štyristo... Ale čo to je? To na fuškách zarobím ľavou rukou!“ Nepomohli sme týmto opatrením podobným mudrlantom?

Keď minule dávali v televíznych novinách šot o Harabínovom kortešačkovom autobuse, moje najbližšie okolie ani veľmi nezaujímalo, že pán doktor má s ním akýsi problém, s oprávnením či ešpézetkou... aj keď sa mi to zdalo, že je to na starého fiškála trestuhodné podcenenie, v kohútích zápasoch o prezidentské kreslo sa využijú aj oveľa menšie trhlinky v obličaji či životopise, vedľa mňa sa ozval výkrik: Trhala fialky dynamitom! Jasné, aj v tom filme si českí sedliaci zadovážili podobný vyfintený prepych – veď sa chystali do družobnej dediny v Taliansku, a pre nich to bola najmenej taká udalosť ako pre Slovensko prezidentské voľby! Čo všetko si národ nevymyslí, ak mu politici prihrajú na smeč!

Ján ČOMAJ
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Kto? Alebo nebuď labuť...

Eva ZELENAYOVÁ

Ktovie, čo viac oslovilo prezidentského kandidáta Maroša Šefčoviča – či pozvanie od predstaviteľov cirkví, alebo vyhlásenie najvyšších predstaviteľov kresťanských cirkví a Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR k voľbám hlavy štátu. Faktom zostáva, že po stretnutí s biskupmi sa na tlačovej besede prihlásil k tradičným hodnotám a odmietol adopcie detí pármi rovnakého pohlavia. Vymedzil sa tým voči svojej najväčšej súperke Zuzane Čaputovej, ktorej názory na kultúrno-etické témy sú v priamom rozpore s učením katolíckej cirkvi. Nominant strany Smer-SD sa teda predstavil voličom v inom svetle, než sa od neho očakávalo. Azda aj táto skutočnosť prispela k tomu, že sa dostal do druhého kola volieb.

Či to bol prezieravý postup predstaviteľov cirkví, ukáže až čas. V každom prípade Šefčoviča zaväzuje jeho verejne vyslovené krédo po stretnutí s predsedom KBS Stanislavom Zvolenským, predsedom Ekumenickej rady cirkví Milošom Klátikom, biskupom západného dištriktu ECAV Jánom Hroboňom a prešovským gréckokatolíckym arcibiskupom Jánom Babjakom. Čo viedlo kňazov, aby sa stretli práve so Šefčovičom, sa dá len špekulovať. Po prezidentovi scientológovi však jestvovala reálna hrozba, že do prezidentského paláca zasadne osoba s príklonom k budhistickej spiritualite. Čaputová sa zo svojej náboženskej orientácie, objavenej vo veku šestnástich rokov, vyznala na portáli Čierna labuť. Čo viac vystrašilo predstaviteľov cirkví? Čaputovej spiritualita alebo stranícke zázemie vyznačujúce sa ultraľavicovým liberalizmom?

Čaputovej nástup veľmi pripomínal Kiskovu kampaň, ale práve po Kiskovi sa dalo čakať, že druhýkrát tú istú chybu voliči nespravia. Kiskovu voľbu oľutoval nejeden jeho volič. Vystupovanie Čaputovej v kampani bolo síce kultivované, ale viac-menej bezobsažné. No v médiách bola neprehliadnuteľná.

KOMENTÁR

Aj keď takmer všetci, čo manipulujú s emóciami, tvrdia, že vo voľbách nemajú miesto, opak je pravdou. A znovu sa potvrdilo, že volič naletí na jednoduché heslá. V minulosti Dzurinda sľuboval dvojnásobné platy, aktuálne Čaputová vojnu so zlom. Kto a čo predstavuje zlo na Slovensku? Ten, kto lipne na tradičných hodnotách alebo ten, čo národovecké táranie považuje za „keci“, ako to povedal na zhromaždení iniciatívy Za slušné Slovensko Fedor Gál?

Vstupovanie predstaviteľov cirkví do politického zápasu, hoci aj nepriamo, spôsobuje vlnu kritiky, najmä od liberálnych médií. Pridal sa aj konzervatívny internetový denník postoj.sk, čo akosi nekorešponduje s jeho okázalým pestovaním náboženských tém. Treba však povedať, že tak ako KDH nereprezentuje a nikdy nereprezentovalo praktizujúcich katolíkov, to isté platí o postoji.sk. Pri jeho zakladaní totiž stáli redaktori korporátneho denníka Sme a jeho vydavateľom rozhodne nejde o blaho konzervatívneho Slovenska. Nie je nijakým tajomstvom a časom sa stále zreteľnejšie prejavuje úloha médií na vytváraní virtuálnej reality, ktorá vôbec nekorešponduje s reálnym životom. Na postoji.sk účelovo pochvália arcibiskupa Zvolenského za výzvu na pokoj pri organizovaní pochodov Za slušné Slovensko, pochvália aj pomocného biskupa Mareka Fogáča za jeho slová na pohrebe Martiny Kušnírovej, ale keď urobia vyhlásenie k voľbám, kladú otázku: Čo tým cirkev sleduje? No otázku možno položiť aj tak, čo tým kvázi konzervatívny denník sleduje?

Od začiatku existencie KDH na politickej scéne bolo práve toto hnutie masívne podporované predstaviteľmi cirkvi. Ukázalo sa napriek tomu, že hnutie nesie názov vzbudzujúci rešpekt a dôveru v jeho politikov, že kresťanstvo v tomto politickom subjekte plnilo iba úlohu červeného súkna pre voličov. Odmietlo vznik samostatného štátu, ibaže jeho predstaviteľom to nijako neprekážalo, aby sa v ňom uchádzali o najvyšší post. Svojou politikou spôsobili polarizáciu spoločnosti a zmätok v hlavách praktizujúcich katolíkov. Treba to pripomínať, lebo títo politici a im oddané médiá bez hanby obchádzajú svoje vlastizradné správanie a zabúdajú alebo chcú zabudnúť na to, že by sa boli spojili aj s čertom, len aby sa dostali k moci a položili Slovensko svojim tútorom na zlatom podnose.

Slovensko po prvom kole prezidentských volieb zostalo paralyzované. Ulica zvolila Čaputovú a iste ju bude voliť aj v druhom kole. Fedor Gál pred rokom z tribúny odkázal iniciatíve Za slušné Slovensko, že jej misiou je búrať ploty medzi národmi, medzi štátmi, a nie ohradzovať sa národoveckým táraním. V druhom kole volieb pôjde o to, či voliči uveria Gálovi a zvolia Čaputovú alebo predstaviteľom katolíckej cirkvi a dajú svoj hlas Šefčovičovi.

O kultúre nepadlo ani slovo

Ivan BROŽÍK

Televízne spravodajstvo má svoje posledné sekundy – spravidla patria zvieratkám a potom už ide počasie a šport. To je schéma platná takmer vo všetkých mediálnych spoločnostiach. Tlačené noviny pred záverečný šport odsúvajú takzvané „kultúrne“ témy, on line médiá sa najnovšie orientujú na to, aby pre svojich čitateľov denne ponúkali majstrovstvá sveta v klikaní. Niektorí experti vás na „prečítanie“ jedného článku nútia kliknúť aj stodvadsaťštyrikrát! Ale to odbočujeme. Vráťme sa k priestoru v dnešnom mediálnom svete, ktorý je vymedzený pre „kultúru“. Mohli by sme písať celé traktáty o tom, čo je kultúra, a o tom, ako chýba prezentácia kultúrnosti, ale nebolo by to konštruktívne. Zamerajme sa na to, čo sa naozaj laicky pod slovom „kultúra“ z pohľadu konzumenta informácií asi chápe. Sú to správy zo sveta divadiel, literatúry, festivalov, súťaží, filmového a televízneho umenia, sú to informácie o folklóre a ľudovej tvorivosti. V hypotetickej rovine. Lebo v tej reálnej, škoda mlčať, ako sa vraví. Buď prinajlepšom zvieratká, skôr bežne, ak editorovi vydania zostáva priestor tak nejaký bulvár, teda gýč. Alebo nič.

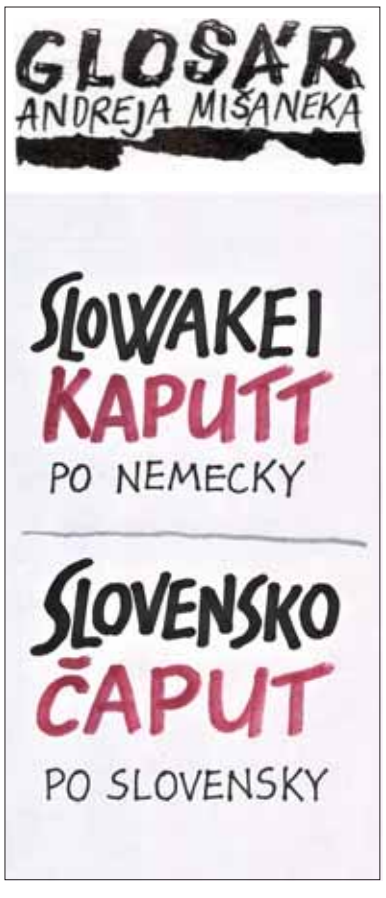
POZNÁMKA

Tlačová agentúra (verejnoprávna) vydá napríklad nasledujúcu správu: „Šesť slovenských ochotníckych divadelných súborov a Ochotnícke divadlo KC Kysáč zo Srbska zabojuje od 7. do 10. apríla o prestížne ocenenia na 22. ročníku medzinárodného divadelného Festivalu Aničky Jurkovičovej v Novom Meste nad Váhom. Počas štyroch dní sa na doskách Mestského kultúrneho strediska v Novom Meste nad Váhom postupne predstaví divadelný súbor ŠAPO Ploštín, ochotnícke divadlo KC Kysáč zo Srbska, divadlo NDS Atak z Dovalova, Endorfín z Bratislavy a Halachy z Haláčoviec. Vyvrcholenie festivalu bude v réžii Záhorackeho divadla Senica s inscenáciou Williama Shakespeara Svatojánské drímoty.“ Na prstoch jednej ruky môžeme spočítať, v koľkých médiách z tých našich, možno aj v stovkách u nás registrovaných, sa táto správa či aspoň jej zlomok objaví. Ak vôbec. Alebo jej podobná, iná, napríklad o Hviezdoslavovom Kubíne. Či Šalianskom Maťkovi. Pokračovať môžeme naozaj dlho, pretože zoznam podobných kultúrnych aktivít, ktoré sa každoročne uskutočňujú na Slovensku, by mohol byť až prekvapujúco obsažný. Akurát sa o nich nevie. Lebo už ani na záver...

Slováci sú vraj prepolitizovaný národ. Stačilo sa dva týždne pred voľbami hlavy štátu podrobnejšie venovať médiám a sociálnym sieťam. Iné ako mená kandidátov, články pre a proti nim, názory (často samozvaných) expertov na ich šance a ohováračky či adorácie tam nájsť možné nebolo. Hoci spoločnosť žila svojím zvyčajným životom. Hrali sa divadelné predstavenia, vydávali knihy, konali festivaly, semináre, výstavy. Akurát – informácie o tom neboli.

Potom sa však nečudujme, že máme dnes už dospelú generáciu ľudí, ktorí v živote nedržali v ruke klasickú tlačenú knihu, nepoznajú jej vôňu. Nesmie nás prekvapovať, že mnohí z tejto generácie na sociálnych sieťach pochybujú o potrebe „nejakých“ Aničiek Jurkovičových, Kubínov a podobne. Inými slovami, ak nám to neprekáža, tak vezmime skôr či neskôr na vedomie, že „kultúra“ sa na Slovensku stáva – nezavinene – anachronizmom. Čímsi nepotrebným, zastaraným v čase. Aspoň z mediálneho pohľadu. Skutočnosť je totiž zjavne iná. Stačí niekedy nazrieť do obecných „kulturákov“, našťastie, zrekonštruovaných zväčša z európskych a iných priateľských fondov. Politici tam vystupujú zriedka. Zato ich javiská sú takmer vždy obsadené divadelnými súbormi, folklórnymi vystúpeniami, súťažami v prednese. A hľadiská sú pri takýchto príležitostiach plné.

Akurát v médiách o kultúre nič. Už ani na záver.

SPOZA OPONY

Prečo Kružliak spočinul v Bratislave

Dušan D. KERNÝ

Na poludnie v nedeľu 17. marca v Dóme sv. Martina v Bratislave bola slovenská aj exilová rozlúčka s Imrichom Kružliakom. Po Mníchove bola v Bratislave druhá rozlúčka s pohrebným obradom a so svätou omšou, rozlúčka rodiny. Zosnulý prežil vlastné deti, a tak najbližšia rodina stoštyriročného nebohého sú vnuci a vnučky, ako aj pravnuci. A lúčili sa i priatelia zo Slovenska – nemeckého kultúrneho klubu, v roku 1974 ho v Mníchove Imrich Kružliak spoluzakladal...

Krajania z Kriváňa priniesli slovenskú zástavu, bola pri urne a pamätnej knihe pod známou sochou sv. Martina. Biskup Haľko pripomenul pre dnešok mimoriadne symbolické názvy exilových časopisov, ktoré zosnulý zakladal – mesačník Horizont a potom štvrťročník Most. Pripomenul, koľko rôznych režimov, koľko rôznych izmov prichodilo Kružliakovi prežiť, pred koľké rozhodnutia ho život postavil. A symbolom toho storočia, ktorého bol vnímavým svedkom, bola smrť mladého muža, ktorého na Turíčnu nedeľu 1919 obesili vojská maďarskej Kunovej červenej armády pred kostolom v Detve. A jeho meno Anton Prokop sa potom na dlhé desaťročia stalo pseudonymom redaktora Slobodnej Európy Imricha Kružliaka. Tí, ktorí vedeli o tom barbarskom čine v Detve, spoznali aj takto, kto sa k nim na vlnách rozhlasovej vysielačky prihovára. Úvaha o sto štyroch rokoch života, ako aj o smrti zosnulého vyústili do úvahy o našom vlastnom živote a smrti. Sme spoločenstvo, sme pútnici, a tak nech nás sprevádza pravda, pripomenul biskup tak, ako to napísal vo svojej básni zosnulý: „Pravdu nech nám môžu vyčítať z očú.“

Rozlúčkovú scénu rozjasnili krajania na čele s primátorom Detvy Jánom Šufliarskym. Ako inak, prišli v rázovitých detvianskych krojoch. Aj rozlúčka sa niesla v znamení výrazného typického pestrofarebného detvianskeho dreveného kríža plného ornamentov. Detvania zmenili napokon aj atmosféru posledného zbohom, pretože dvaja pravnuci, ktorí prišli zo zahraničia – mládenci – sa napokon do tých krojov obliekli. Ich otec Branko povedal, že to je pre nich zážitok na celý život. Vnuk Branko poďakoval mnohým, bez ktorých by sa nezvládli neľahké časy, takmer všetci, ktorí sa v posledných piatich rokoch po úraze starali o Kružliaka, pomáhali pri všetkom, čo bolo treba, a boli pri ňom.

Nedá sa nespomenúť, že medzi priateľmi na rozlúčke v Bratislave bol mág nemeckého, ako aj slovenského filmu Ján Mojto, muž, ktorý vždy vysoko oceňoval a oceňuje bývalého riaditeľa Slovenského filmu na Kolibe a potom Slovenskej televízie Jaroslava Hnilického. Ten totiž dosiahol, že nitriansky rodák Mojto ako emigrant mohol spolupracovať s Kolibou, so Slovenskom a za bývalého režimu nakrútili takmer dve desiatky rozprávok – za všetky prelomovo úspešné spomeňme aspoň Perinbabu.

V úzkom kruhu rodiny a priateľov z Nemecka a zo Slovenska medzi najdojímavejšie patril prednes básne Anabáza, vytvorenej osobne pre priateľa Kružliaka – predsedníčka slovensko-nemeckého kultúrneho klubu Viera Horchová sa pri recitácii neraz nemohla zdržať sĺz. Prekonávala ich neľahko – veď nám približovala verše, ktoré vytryskli z duše Milana Rúfusa a ich hlavný adresát ich už nikdy nebude počuť a ani ich autor sa už nikdy nedozvie, že odzneli na poslednom stretnutí pri bratislavskom Dóme. Profesor Michal Valent, matičiar, autor memoárovej knihy Boli to iné časy, priatelia, s nostalgiou v hlase povedal, ako si mnohé s priateľom Kružliakom, ktorý po roku 1989 žil striedavo v Bratislave a v Mníchove, nepovedali napriek tomu, že v oboch mestách sa neraz stretávali. Bol to veľký človek, povedal profesor, jeho meno bude dlho medzi nami žiť.

Autor najúplnejšej knihy o Kružliakovi Vyznávač kráľovstva ľudského Pavol Pollák okrem mnohého iného pripomenul dramatický útek na Silvestra v roku 1949 a desaťročia, ktoré Kružliaka oddelili od manželky a detí. Po prvý raz videl manželku, členku orchestra Slovenskej filharmónie, po dlhých rokoch – orchester bol na zájazde v Japonsku, a tak mohol za ňou priletieť na tajné a utajované stretnutie z Mníchova. A teraz, na osobné želanie, spočinula jeho urna v Bratislave vedľa jej.

SEBAOBRANA

Dnešný diel v našej rubrike začíname policajným pátraním. Policajti hľadajú mladú ženu podozrivú z krádeže v púchovskom obchode. „Mladá žena sa pohybovala v blízkosti dôchodkyne a v nestráženej chvíli kabelku s dokladmi, platobnými kartami, mobilom a dokladmi od vozidla ukradla. Podozrivú zachytili kamery. Môže mať 20 – 30 rokov, je 160 – 170 cm vysoká, strednej postavy. Mala dlhšie tmavé vlasy v cope. Oblečenú mala škoricovo hnedú bundu s čiernou kapucňou a modré rifle a obuté mala čierne čižmy pod kolená.“ Píše sa v pátraní Policajného zboru SR.

Stále lákajú nestrážené kabelky

Dôchodkyňa tak v momente prišla o kabelku, ktorú mala prevesenú cez nákupný vozík. Akékoľvek informácie, ktoré by polícii mohli pomôcť, možno oznámiť na linke 158, prípadne prostredníctvom súkromnej správy na oficiálnej facebookovej stránke polície. To je však už iba smutná rutina.

V každom prípade chyba je aj v mnohých z nás. Veľmi radi si odkladáme tašky s cennými vecami a peňaženkami na „sedadlo“ v nákupnom košíku v dobrej viere – veď to máme pod dohľadom očí, pred nami. Lenže už v prvej uličke zbadáme lákavú ponuku, ideme si ju preštudovať, prečítať obalové informácie a na nákupný košík zabúdame. Často ani nevieme, kde je, iba tak ledabolo odstavený medzi regálmi. Všimnite si, koľkí nakupujúci sa ho musia dotknúť a odstrčiť, aby vôbec prešli okolo. Vtedy naozaj stačí, aby jeden z nich bol lovec zameraný iba na korisť. Veľmi ľahkú korisť.

Takto nečakane a rýchlo prídeme nielen o peňaženky či doklady, ktoré majú neraz pre isté skupiny oveľa vyššiu hodnotu ako tie peňaženky, ale napríklad aj o prenosné počítače. Zlodejov v mnohých prípadoch doslova pozývame – kabelky si nakupujúce nechávajú otvorené.

Vo veľkých nákupných centrách by sme mali maximálne spozornieť, ak nám naše zmysly napovedajú, že okolo nás je nejaký stisk. Zlodeji totiž pracujú aj v skupinách. Jeden z jej členov „obeť“ atakuje nejakým tlakom, nárazom, drgnutím, iný sa zas snaží v zákryte ďalších dostať k príručnej taške. A ak sa vám aj niekoho podarí zadržať, napokon sa po privolaní ochranky obchodu ukáže, veď on do vás iba nechtiac vrazil. A vaša peňaženka už je dávno v niektorom z áut na parkovisku, prípadne prázdna v odpadkovom koši.

Mimochodom, prečo vôbec na verejnosti so sebou nosíme vyššie sumy peňazí v hotovosti? Veď z prípadne ukradnutej bankovej karty vám „stiahnu“ nanajvýš dvadsať eur, ak nepoznajú PIN. Nosiť stovky v hotovosti pri sebe je vyslovený hazard.

Ivan BROŽÍK
Foto: Záznam z priemyselnej kamery páchateľku usvedčuje. Zdroj PZ SR

Pretrváva hrozba výpredaja pôdy – najcennejšieho artikla, do zahraničia

Zmeny v potravinárstve sú nevyhnutné

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív L. L.

Slovenským národným novinám poskytol rozhovor Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc., odborník, ktorý sa už od začiatku deväťdesiatych rokov aktívne podieľal na obnove a rozvoji Slovenskej republiky, na príprave a presadzovaní zásadných ekonomických a spoločenských zmien formou analýz, strategických štúdií i kľúčových programových materiálov a od roka 1993 aj na tvorbe zákonov v NR SR.

Predstaviteľ Nezávislého združenia ekonómov Slovenska Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc., vo voľných chvíľach relaxuje pri štetcoch a palete.

● Ochrana slovenského potravinového trhu sa po nedávnych zisteniach javí ako chaotická, pripomína plátanie, a nie systém. Čo treba urobiť pre skutočne systémovú bariéru pred nekvalitou, škodlivinami a inými škodlivými potravinami?

Z pozícií rôznych stupňov riadenia, vedeckovýskumných, odborových, produkčných, obchodníckych až po spotrebiteľské inštitúcie a osobnosti existuje dostatok poznatkov i návrhov na zabezpečenie obyvateľstva kvalitnými a zdravotne bezpečnými potravinami. To je predsa jedna zo základných úloh každého štátu. Ale nielen štátnych pracovníkov na najvyšších úradoch. Zároveň sú tu práva i úlohy ostatných zložiek v tomto komplexe – výkonné i kontrolné. Ak niektorá či niektoré „zahaprujú“ dochádza v dnešnom mediálnom období ku kauzám. V každom prípade je žiaduce, aby naše normy v tejto oblasti boli naďalej ešte s väčšou dôslednosťou dodržiavané, najmä v prihraničných oblastiach. A pre domáce predajne a pulty boli potraviny dôsledne kontrolované a označované nielen oblasťou ich pôvodu, ale aj údajmi o spracovateľoch a termínom trvanlivosti.

● Ak sa nemýlim, Nezávislé združenie ekonómov Slovenska dlhodobo poskytuje na túto tému rady a návody. Ako hodnotíte ich „vypočutie“ kompetentnými orgánmi?

Máte pravdu, v NEZES-e sme už v prvých zborníkoch problematike ochrany a efektívneho využívania pôdy, potravinovej dostatočnosti a bezpečnosti venovali osobitnú pozornosť. Najmä keď sa potvrdilo, že tzv. šoková „terapia“ hrozí nezmyselným rozbíjaním a privatizáciou, nezriedka iba z „kšeftárskych“ dôvodov. Okrem privatizácie pôdy sa začiatkom deväťdesiatych rokov chystala a nastúpila prvá etapa privatizácie, ktorá okrem predaja pôdy ruinovala či spôsobila známy prepad efektívnosti celého rezortu a mnohomiliardové škody, veľké straty zamestnanosti (z tristošesťdesiattisíc začiatkom deväťdesiatych rokov na sotva niečo vyše štyridsaťtisíc) najmä na vidieku, vysťahovalectvo z najslabších regiónov. Združená Slovenská ekonomická spoločnosť – Nezávislé združenie ekonómov Slovenska (SES-NEZES) pokračuje aj v súčinnosti s ďalšími organizáciami a fundovanými odborníkmi v skúmaní a navrhovaní systematických dlhodobých riešení i aktuálnych krokov na reálne zásadné zlepšenie týchto problémov. S výzvami kompetentným inštitúciám a politikom máme však také poznatky a podmienky ako ostatné proslovenské mimovládne organizácie. No podarilo sa nám spolu s Národohospodárskym odborom Matice slovenskej a ďalšími organizáciami presadiť spresnenie ústavného zákona o ochrane pôdy. Prirodzene nás to povzbudilo, no nie nadlho, pán prezident SR ho nepodpísal. Zákon nadobudol platnosť od 1. 7. 2017, no pre výhrady, bez dostatočnej informovanosti verejnosti ho Ústavný súd SR zamietol!

● V súčasnosti je v parlamente návrh zákona na zníženie DPH na potraviny, Ako by ste ho pripomienkovali?

Napriek výhradám niektorých predstaviteľov politických strán a skupín je návrh zákona na desaťpercentné zníženie dane na potraviny opodstatnený a vítaný. Najmä pre nízkopríjmové skupiny našich obyvateľov.

● Je súčasná obchodná preferencia slovenských potravín u nás dostatočná, a vlastne v rámci „rovnej súťaže“ je vôbec možná? Ak áno, v akej podobe?

Ceny potravín slovenských producentov vznikajú v rozhodujúcej miere v nerovnakých podmienkach v porovnaní so zahraničnou konkurenciou. Už len samotná ťarcha vyššie spomínanej deštrukcie poľnohospodárstva – vlastníckych pomerov, budov, pracovných priestorov, ciest , strojov a zariadení a najmä kvalifikovaného pracovného potenciálu si zaslúži obdiv za obete, ktoré musela úplná väčšina poľnohospodárov do terajšieho stavu priniesť. Za neuveriteľne horších podmienok, ktoré im štát v porovnaní s ostatnými európskymi štátmi poskytuje. Za neriešenie týchto problémov nesú zodpovednosť najmä vlády SR od roka 1999.

● Celé odvetvie potravinárstva je u nás dlhodobo v defenzíve. Takmer v zákopoch. Je načase to zmeniť. Lenže ako?

Je to náročná úloha nášho stále mladého štátu, ktorý zaťažuje z federácie zdedená štruktúra najmä priemyslu a pôdohospodárstva, dopravnej a iných štruktúr, osobitne vnútroštátnych obchodných sietí, zahranično-ekonomických väzieb, ktoré pri agrosektore nemožno opomenúť. Tým skôr, že práve tzv. obchodné reťazce v rozhodujúcej miere s centrálami v zahraničí určujú do značnej miery ich obchodnú politiku. Zásadné zmeny v potravinárskom priemysle i v ostatných – aj tu nespomínaných oblastiach agrosektora, sú nástojčivo nutné a, ako sme už spomenuli, vyžaduje to zásadne nový, ucelený, komplexný prístup s aktuálnymi krokmi v dlhodobom horizonte. Tak, aby zahŕňal celý produkčný a realizačný cyklus. Na podporu regionálnej i miestnej ekonomickej infraštruktúry je žiaduce podporiť budovanie malých bitúnkov, pekární, muštární a miestnych páleníc v poľnohospodárskych podnikoch a prevádzkach miestneho hospodárstva pre potreby zamestnancov a miestneho obyvateľstva. To si vyžiada aj racionalizáciu vlastníctva pôdy. Silnie pritom volanie po uplatnení viacerých, vrátane participatívnych, foriem vlastníctva. Jednou z nich je u nás dávno osvedčená družstevná, ktorú sme súbežne s Anglickom ako prví v Európe i vo svete uplatnili. Nechýbajú ani hlasy po nejakej obdobe komasácie. Koncepcie a stratégiu takého náročného programu nie je možné riešiť len v polohe dlhodobých vízií, ale je nevyhnutná najmä z pozícií štyroch-, piatich- či šesťročných volebných cyklov politických garnitúr. Túto šancu odporúčam cieľavedomým politickým stranám, resp., ich zoskupeniam vrátane tých novo sa formujúcich.

MEDZI NAMI

Relativizmus kriví morálku

Ľudovít ŠTEVKO

Dôležitým dôvodom prečo voliť je oprávnenosť voliča, jeho legitimita rozhodovať o riadení obce či štátu. Toto právo by mal občan využiť rovnako pri komunálnych, parlamentných i prezidentských voľbách. Aj keď prezident u nás neoplýva veľkými právomocami, jeho mandát by mal byť súhrou politických schopností a osobných morálnych kvalít, ktoré vystupujú do popredia zvlášť v súčasnej hodnotovo rozkolísanej dobe, poznačenej vládou trhu, peňazí a morálnym relativizmom. Ak k týmto negatívnym javom našej existencie prirátame vplyv médií a výchovy nastupujúcej generácie k extrémnemu liberalizmu, ale aj k jednostrannému, stádovitému videniu sveta, ktoré dusí našu ľudskú jedinečnosť, malo by aj pri voľbe hlavy štátu viac rozhodovať naše racionálne myslenie ako emócie.

Ak prezident v našich podmienkach z hľadiska obmedzených kompetencií nemôže meniť zásadné parametre fungovania spoločnosti, môže ovplyvňovať myslenie ľudí svojou morálnou autoritou, čistým štítom v duchu mravných zásad, na ktorých bola vybudovaná a stojí naša spoločnosť. Na otázku, čo je morálne a nemorálne, môže mať jednotlivec či skupina rôzny názor, podľa toho, či je vyznávačom morálneho relativizmu, aký charakterizuje aj krajnú pravicu, alebo nezmanipulovaným neľahostajným voličom. V roku 2009 som si zapísal pamätný výrok apologétky slovenského pravičiarstva Ivety Radičovej: „To, čo je morálne alebo nemorálne v spoločnosti, to je vec spoločenskej dohody tej-ktorej spoločnosti.“ Toto tvrdenie je kontroverzné, pretože relativizuje samotný princíp morálky, ktorá musí byť zo svojej podstaty humánna, musí dávať odpoveď na otázku, čo je správne a nesprávne aj prospešné a spravodlivé pre jednotlivca i celú spoločnosť.

Ak na základe spoločenskej dohody existuje v Saudskej Arábii náboženské i civilné právo šaría, ktoré povoľuje bičovanie či ukameňovanie žien, ak islamistický kalifát v Sýrii prikazuje urezávanie hláv kresťanským nepriateľom, potom je takéto nehumánne počínanie len abstraktnou vecou spoločenskej dohody, a teda aj výkladu morálky, ktorý nám posudzovať neprináleží? Tak by sme mohli hovoriť aj o zabíjaní nemluvniat v starovekej Sparte či o rasistických zákonoch Tretej ríše. Nie je to v 21. storočí absurdný výklad cynického liberalizmu? Treba si dávať pozor na demagogické poučky o morálke, ale aj na pomýlené poučky o tolerancii, ktorá je vo svojej podstate pozitívna a kresťanská, ale stáva sa neprijateľná, ak pripúšťa tolerovať ohrozenie spoločenskej morálky alebo samotné ohrozenie existencie spoločnosti.

Naša európska civilizácia, ku ktorej patrí naša slovenská spoločnosť, je založená na kresťanskej morálke. Takú ju máme vo svojich génoch bez ohľadu na to, či sme veriaci, alebo ateisti, pretože nemôžeme pri všetkých doterajších omyloch a tápaní v sebe poprieť jej humanistické posolstvo staré dvetisíc rokov. Taký je náš hodnotový systém zakotvený aj v preambule ústavy: „My národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstvaa historického odkazu Veľkej Moravy...“

Preambula to nie sú len vzletné slová, to je čosi ako manifest, ako súčasť našej národnej identity. Preambula ústavy je čosi, čo v USA deklamujú deti už v materských školách. Žiaľ, naša realita vo výchove k národnému i ku kresťanskému povedomiu je iná: Neoliberálne úderky si podávajú kľučky v našich školách, zhubná rodová propaganda kriví citlivé charaktery nedospelej populácie. Tradičná rodina, jej prirodzený trojuholník – otec, matka, deti a manželstvo ako jedinečný zväzok jedného muža a jednej ženy, zakotvené v Ústave SR, sú dehonestované v debatných spolkoch, ktoré sponzorujú zo zahraničných zdrojov nemenované mimovládne organizácie.

Ako to všetko súvisí s našou prezidentskou voľbou? Vráťme sa k ústave, ktorú nepozmenil a ani sa tak skoro neodváži pozmeniť nejaký slovenský liberál, a nájdime si čas na premýšľanie. Ústava je najvyšší zákon a ten by mala bezpodmienečne dodržiavať a hlásať aj hlava štátu.

Silné a slabé stránky Zuzany ČAPUTOVEJ a Maroša ŠEFČOVIČA

Kľúče od paláca majú v rukách voliči

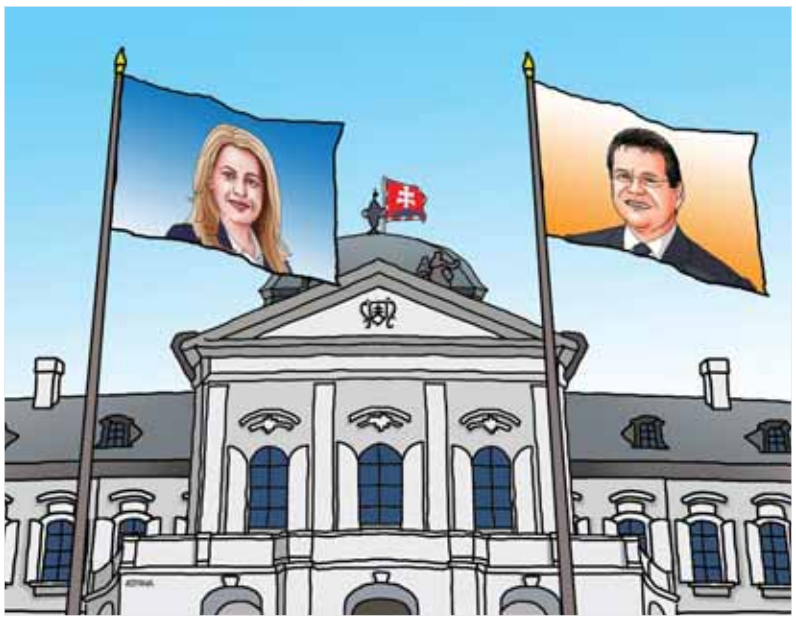
Roman MICHELKO – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

V čase, keď sa vám toto číslo matičného týždenníka SNN dostane do rúk, práve prebieha druhé kolo prezidentských volieb. Kandidáti sú jasní, každý z nich má svoje silnejšie aj slabšie stránky, preto si treba povedať, čo možno od nich očakávať.

■ ZUZANA ČAPUTOVÁ

Aké sú teda silné stránky tejto kandidátky? Tou najväčšou je masívna a takmer nekritická podpora mediálneho mainstreamu. Tá nastala po tom, keď sa jej podarilo „vyhrať“ akési vnútroopozičné primárky. Všetci si dobre pamätáme, že prvým top favoritom opozície bol bývalý spoluzakladateľ SaS, neúspešný líder jej kandidátky do Európskeho parlamentu, vedec a chemik Robert Mistrík. Veľmi skoro sa však ukázalo, že ani takmer neobmedzené finančné prostriedky a podpora médií nestačia, ak daný kandidát nemá tie potrebné vlohy, aby sa stal politickým lídrom. Mistríkova nepresvedčivosť bola očividná, keď sa začali predvolebné debaty. Bol v nich strojený, neprirodzený, bolo jasné, že hovorí to, čo mu niekto napísal, nie to, čo si naozaj myslí. A po zverejnení jedného prieskumu, v ktorom za Čaputovou zaostával o desať percent, pochopil, že nemá šancu, a hodil uterák do ringu.

Zuzane Čaputovej treba priznať, že svoju príležitosť využila naozaj dobre. Viacročný občiansky aktivizmus zúročila v kampani dokonale. Ako právnička a občianska aktivistka je zvyknutá komunikovať s médiami, ale aj s občanmi. V kampani pôsobila uvoľnene, prirodzene a začala aj za pomoci pochybného mediálneho dopingu (podľa jednej agentúry vyskočili jej preferencie na päťdesiattri percent) prudko rásť.

Toľko vonkajší pohľad. Ak sa však na túto kandidátku pozrieme bližšie, uvidíme, že rozhodne nedisponuje práve ideálnymi schopnosťami na úrad, na ktorý kandiduje. Ťažiskom jej kampane je ochrana pred nespravodlivosťou, jej heslo je, že sa chce postaviť akémusi imaginárnemu zlu. Sama však priznáva, že v oblasti zahraničnej politiky, obrany či hospodárstva sa necíti dostatočne kompetentná a bude sa spoliehať na tím svojich poradcov. S istou mierou zveličenia by sme teda mohli konštatovať, že volebný program prezidentskej kandidátky Čaputovej je skôr programom vhodným na post ombudsmanky. Okrem toho sama seba definuje ako liberálku, ktorá síce toleruje kresťanské hodnoty a chce byť umiernená, ale nevidí problém v slobodnej voľbe matky (rozumej ochranu života pred narodením by rozhodne nesprísňovala), nemá problém s registrovanými partnerstvami či dokonca si vie predstaviť adopciu detí homosexuálnymi pármi, čo je vraj lepšie, ako keby

ANALÝZA

mali ostať v detských domovoch. Ak by takéto ultraliberálne názory mal na Slovensku ktokoľvek iný, asi by mu to zlomilo väz. No nie Čaputovej. Ukazuje sa, že jej príbeh sa vymyká akýmkoľvek poučkám.

■ MAROŠ ŠEFČOVIČ

Ak by o prezidentovi rozhodovala nezávislá a nestranná výberová komisia, niet pochýb o tom, že by to vyhral skúsený diplomat, podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič. Je to človek, ktorý môže deň po inaugurácii ísť na akýkoľvek samit EÚ, viesť náročné a komplikované rokovania s americkým, ruským či francúzskym prezidentom, respektíve nemeckou kancelárkou. Celý život sa pohybuje v oblasti diplomacie a v posledných desiatich rokoch na samotnom vrchu mocenskej pyramídy európskeho spoločenstva. Osobne pozná množstvo svetových lídrov, vie, ako vo svete funguje táto uzavretá societa; vie, akým spôsobom môže presadiť to, čo je pre Slovensko potrebné a výhodné.

Bohužiaľ, prezidentské voľby nie sú o tom, kto je na túto prestížnu pozíciu najvhodnejší, ale oveľa väčšiu rolu pri výbere hrajú sympatie či antipatie voličov. Maroš Šefčovič má dve veľké nevýhody. Ako človek, ktorý vždy pôsobil skôr v diplomacii, kde išlo viac o kompetentnosť než o „peknú tvár“ a piar (public relations), sa len postupne učí komunikovať s voličmi. Nie je taký prirodzený ako Čaputová, nedokáže tak spontánne vyvolávať pozitívne emócie. Oveľa väčší handicap je však fakt, že proti nemu hrajú médiá veľmi unfair hru. Je až zúfalé pozorovať, ako ešte stále funguje pseudoargument „lebo Fico“. Práve na príklade Šefčoviča môžeme priam čítankovo vidieť, aké sú médiá pokrytecké, lživé a manipulatívne. Šefčoviča, ktorý ani nie je a nikdy nebol členom strany Smer, nálepkujú pomaly ako bezmocného straníckeho panáka, cudne však pritom zamlčiavajú, že jeho protikandidátka Čaputová bola ešte v prvom kole voľby prezidenta podpredsedníčka strany Progresívne Slovensko a stranícku príslušnosť si zachovala aj naďalej. Zároveň sa médiá usilujú prisúdiť Šefčovičovi zodpovednosť za všetky kauzy vládnucej koalície, pri Čaputovej však opäť cudne mlčia a nijako ju nespájajú s kauzami Sulíka, Matoviča a ďalších.

Prezidentská kampaň je vedená veľmi neférovo, pričom sa jasne favorizuje kandidátka a jej konkurent sa prezentuje ako štatista, pričom sa médiá neštítia dehonestovať aj jeho rodinu. Iste, karty sú rozdané tak, že jeden kandidát má viac tromfov ako druhý, ale nič nie je rozhodnuté. Kľúče od prezidentského paláca majú v rukách voliči. Ide len o to nenechať sa ohlúpiť, zmanipulovať či presvedčiť hlasitou kampaňou, ale uvažovať a voliť s rozumom, bez ohľadu na falošných mediálnych našeptávačov.

Nehumánny pogrom na Srbov v Kosove ešte stále neprebolel

Zločin, ktorý zostal bez trestu

Martin JARINKOVIČ – Foto: archív SNN

Srbsko si 17. marca 2019 pripomenulo ďalší zo série „čiernych“ dní, ktorými tak bohato oplýva najnovšia história tohto najpočetnejšieho južnoslovanského národa. Pred pätnástimi rokmi, od 17. do 19. marca 2004, sa v Kosove odohral pogrom zinscenovaný radikálnymi kosovsko-albánskymi kruhmi. Následky pogromu, ktorý sprevádzala nečinnosť medzinárodného spoločenstva, trvajú dodnes, pričom jeho organizátorov do dnešných dní nikto nevolal na zodpovednosť.

Pamätník na Kosovom poli neďaleko Prištiny symbolizuje „nešťastnú bitku“ z konca júna 1389, keď tu Osmani porazili srbské vojská a na päťsto rokov uvrhli krajinu pod svoju okupačnú správu. Súčasnosť dávnu tragédiu opäť oživila a symbolický monument museli strážiť počas misie KFOR aj slovenskí a českí vojaci, aby ho moslimskí radikáli nevyhodili do vzduchu ako desiatky iných srbských pamätihodností, objektov aj civilných príbytkov.

Po stiahnutí juhoslovanských vojsk z Kosova a príchode medzinárodných síl do oblasti v júni 1999 sa miestni Srbi, ktorí mali tú odvahu, že sa nestiahli so svojou armádou a ostali vo svojich domovoch, ocitli v ťažkom postavení druhoradých občanov. Príslušníci medzinárodných síl neboli vstave zabrániť otvorenému násiliu páchanému na miestnych Srboch albánskymi obyvateľmi, ktorí v eufórii z víťazstva cítili až pudovú potrebu po pomste. Neefektívnosť medzinárodných síl akoby ešte viac povzbudzovala páchateľov, ktorí nadobúdali pocit beztrestnosti. Srbi tak ostali prakticky pozbavení práva na vlastnú bezpečnosť a v oblasti nebolo tej sily, ktorá by im bola schopná zaručiť právo na život – podobne ako za osmanskej poroby. Aj podľa údajov Centra pre humanitárne právo v Prištine po skončení vojny v Kosove bolo zabitých či nezvestných šesťstosedemdesiatdeväť Srbov. Srbi však uvádzajú vyše dvoch tisícok doteraz nezvestných osôb, o ktorých osude sa nič nevie

Barbarstvo neobišlo ani kostoly srbských veriacich.

■ PLÁNOVANÁ ČISTKA

Do atmosféry albánskeho revanšu zapadajú aj snahy o dovŕšenie etnického očistenia Kosova od Srbov, ktoré chceli radikáli z radov kosovských Albáncov uskutočniť pod pláštikom medzinárodného spoločenstva za využitia dozvukov Západom rozpútanej protisrbskej mediálnej propagandy umožňujúcej tento zločin ľahšie ospravedlniť. Vhodnou pôdou bola všeobecná frustrácia kosovských Albáncov, ktorých očakávania okamžitých krajších zajtrajškov po porážke Srbska neboli naplnené. Zámienkou sa im stal nešťastný tragický prípad utopenia dvoch albánskych chlapcov z dediny Čabra, ktorých údajne do rieky Ibar nahnali so svojimi psami srbskí vrstovníci so susednej dediny Zupče. Kosovsko-albánskymi médiami šírená falošná správa pod usmernením albánskych predákov dala do pohybu rozvášnenú frustrovanú masu, ktorá sa vrhla na všetko, čo bolo srbské. Hoci hovorca Misie Spojených národov v Kosove (UNMIK) Dareck Chappel promptne dementoval pravdivosť fámy o srbskej zodpovednosti za utopenie albánskych chlapcov, davovú psychózu už nebolo možné zastaviť. Najbezbrannejším cieľom sa stali srbské enklávy v kosovskom vnútrozemí. Tamojší Srbi si pred násilníkmi (v šťastnejších prípadoch) stihli ratovať len holé životy, ich obydlia padli za obeť ničivému plameňu. Podľa srbských zdrojov následkom pogromu bolo etnicky „vyčistených“ šesť miest a deväť dedín. Na násilí na srbskom obyvateľstve sa odhadom zúčastnilo päťdesiatjedentisíc kosovských Albáncov. Z enkláv na juhu Kosova vyhnali vyše štyritisíc Srbov. Celkovo zahynulo deväťnásť osôb z toho desať Srbov, viac než deväťsto osôb bolo zranených. Spálených bolo tridsaťpäť cirkevných objektov, medzi nimi aj vzácne stredoveké kláštory. Poškodený bol aj taký klenot svetového kultúrneho dedičstva, akým je kláštor v Gračanici. Počas troch „čiernych“ dní bolo vypálených či inak zničených aj približne osemsto srbských domov a desať verejných budov, ako sú školy, pošty či nemocnice. Hoci väčšina z kláštorných budov bola obnovená, vyhnané obyvateľstvo sa už nikdy nevrátilo do svojich domovov. Aj západní predstavitelia UNMIK-u vo svojich protichodných vyhláseniach boli nútení priznať, že pogrom mal viacero znakov vopred pripravovanej akcie.

■ BOLESTNÉ SPOMIENKY

Srbsko si bolestné výročie pripomenulo viacerými podujatiami v podobe oficiálnej akadémie v Belehrade za účasti najvyšších štátnych predstaviteľov či kladením vencov k ucteniu pamiatky na obete pogromu, ako aj zádušnými svätými omšami v kosovských pravoslávnych chrámoch. Spomienkové podujatie v Gračanici, kde zádušnú omšu odslúžil vladyka Teodosije, priblížila aj verejnoprávna Rádiotelevízia Srbska (RTS). Zhromaždení veriaci a pozostalí obetí na čele s vladykom po obradoch prešli v pešom sprievode Gračanicou, aby si položením vencov k pamätnému obelisku pripomenuli svojich blízkych. Neostalo však len pri spomienkach. Vo verejnom diskurze dostalo priestor aj hodnotenie a analýza udalostí. Oficiálne kruhy – prezident Aleksandar Vučić či riaditeľ Kancelárie pre Kosovo a Metochiju pri vláde Srbskej republiky Marko Djurić a ďalší činitelia, v rámci svojich vyhlásení a interview pre médiá kritizovali zodpovedné západné inštitúcie. V RTS odznelo, že násilie bolo sprevádzané tichom zo strany medzinárodného spoločenstva, ktoré nebolo schopné obrániť civilné obyvateľstvo. Tu treba dodať, že príslušníci mierových síl pre Kosovo (KFOR), totálne nepripravení na efektívnu reakciu, sa zmohli len na zabezpečenie prepravy napadnutých osôb z oblasti ohrozenia, čím síce zachránili ich životy, ale na druhej strane prakticky dopomohli k dokonaniu etnickej čistky, ktorá bola pravým cieľom organizátorov pogromu. Prezident Vučić v tejto súvislosti zdôraznil, že od medzinárodných síl v oblasti Srbsko očakáva reakciu v každom okamihu, v ktorom bude srbský národ ohrozený. V prípade, ak by na to nebolo schopné, Vučić naznačil srbskú pripravenosť zastať sa svojich spoluobčanov v Kosove.

Srbi dosiaľ čakajú na spravodlivosť, azda sa sformovaním medzinárodného tribunálu pre Kosovo dočkajú aspoň symbolickej satisfakcie.

NA MARGO

Vo vydavateľstve IKAR vyšla minulého roka kniha, na ktorú mnohí čitatelia dychtivo čakali. Napokon, potvrdzuje to aj jej predaj. Pre Jozefa BANÁŠA, ako sám priznal, to bola najnáročnejšia kniha, na ktorej doteraz pracoval. Musel veľa cestovať, k samotnej téme študoval informácie z vyše šesťdesiatich kníh. Mohol sa pritom oprieť aj o rady konzultantov – Pavla Kanisa, Miroslava Musila a ďalších. Na knihe pracoval tri a pol roka. Prvá verzia mala 750 strán, posledná 472.

Z Košarísk na Olymp

Takáto faktografia však veľa nenapovie. Keď sa začítate do prvých stránok, uvedomíte si veľkosť príbehu Milana Rastislava Štefánika. Jeden z konzultantov, bývalý slovenský minister obrany, v predslove knihy okrem iného napísal: „Autor rozdelil dramatický život hrdinu do 79 kapitol. V dôsledku toho román vyvoláva podobný dojem ako Brueghelove obrazy. Až keď sa im detailne prizriete, žasnete, koľko informácií o živote prináša každý ich štvorcový centimeter.“ A pritom autor románu predstavuje M. R. Štefánika ako človeka z mäsa a kostí, s jeho prednosťami i so slabosťami. „Ak chceme byť slobodní v budúcnosti, musíme sa ako slobodní správať už teraz. My nenapadáme, iba hájime svoje práva. Musíme ich hájiť, ak sa nechceme vzdať svojej dôstojnosti. My zvíťazíme, pretože našimi heslami sú láska, práca, poctivosť, heslá to budúcich, bohdá, šťastnejších vekov,“ zveril sa svojmu zápisníku. Aby ich ešte zvýraznil slovami, ktoré spájajú osobnosť hvezdára a politika: „Ak verím v niečo, tak sa prebijem, lebo sa prebiť chcem.“

A tak sa v Banášovej knihe dozvedáme o ceste útleho Štefánika, ktorý zo slovenských Košarísk mieril na Olymp. Profesionálne ako hvezdár, generál i politik so silnou vôľou. Pretože, ako sa píše v záhlaví knihy: „V každom drieme vôľa lietať ku hviezdam, málokomu sa však podarí na ne siahnuť.“

Literárny kritik Alexander Halvoník poukázal aj na ďalší rozmer: „Banášov dokumentárny román o M. R. Štefánikovi je pravdepodobne kniha, na ktorú čakala nielen slovenská literatúra, ale i slovenská historiografia. Jej hrdina je totiž slovenský hvezdár, ktorému sa podarilo vyletieť medzi hviezdy svetovej politiky práve vo chvíli, keď sa rozhodovalo o novej konštelácii sveta, a zanechať tak svoje nezmazateľné stopy. Pravdaže, nezabudli mu to ani víťazi, ani porazení.“

(mš)

Úspešný spisovateľ Jozef BANÁŠ: Kto vybojuje pre ČSR Slovensko, bude rozdávať karty

Generál M. R. Štefánik bol akčný muž železnej vôle

Zhováral sa Marián ŠIMKULIČ – Foto: archív (jb),internet

Spisovateľ Jozef BANÁŠ v týchto dňoch absolvuje po Slovensku mnoho stretnutí s čitateľmi. O to viac ho môže tešiť, že kniha si za krátky čas od svojho vydania v októbri minulého roka už získala svojich priaznivcov. Začiatkom marca 2019 na Ikariáde prebral spisovateľ Zlatú knihu – ocenenie za predaj viac ako pätnásťtisíc výtlačkov. A záujem o knihu neklesá. Priznám sa, že román ma zaujal okrem iného aj preto, že sa v ňom autorovi podarilo čitateľsky príťažlivo skĺbiť historiografiu s príbehom o dramatickom osude Milana Rastislava Štefánika.

● Začnime tými, ktorí ho nasmerovali na službu vlasti. Pretože to, že sa stane hvezdárom, bolo uňho jednoznačné napriek tomu, že sa pri tomto rozhodnutí rozišiel s otcom...

Služba vlasti a národu sa uňho začala vnútorne intenzívne prejavovať až v čase, keď sa začala vojna. Tam si uvedomil, že jeho prvý sen byť astronómom sa začína prekrývať s druhou víziou, ktorá bola v jeho srdci, čo formuloval vo vete: „Pomôžte mi oslobodiť môj národ.“ Stretnutí, ktoré u Štefánika formovali jeho národné povedomie, bolo veľa. Medzi kľúčové patril najmä otec a výchova v rodine, kopanice i okolie. Ako chlapec vnímal osobnosť Jozefa Miloslava Hurbana, ktorý k nim chodieval a oni navštevovali jeho. Boli to aj stredoškolskí učitelia, a čo je prekvapujúce, v Sarvaši na Dolnej zemi patril medzi nich riaditeľ jedného z najvychýrenejších gymnázií Uhorska Slovák Juraj Benko. Podľa mňa musel Štefánika ešte v roku 1902 počas štúdia v Zürichu silno ovplyvniť Aurel Stodola, ktorý tam pôsobil ako relatívne mladý profesor. Samozrejme, že medzi tými, ktorí naňho výrazne pôsobili, patril aj T. G. Masaryk, pri ktorom sa už Štefánik posúval do pozície stúpenca „jednotného česko-slovenského národa s kmeňom uhorským“. Masaryk jeho názory kľúčovo ovplyvňoval, ba dokonca vlial do neho aj istú bojovnosť, čo sa prejavilo pri Štefánikovom stretnutí s L. N. Tolstým, ktorý odmietal násilie. Ešte v Paríži patril k tým, ktorí na Štefánika pôsobili, aj Janko Lajčiak, zaujímavá postava slovenskej kultúry, veľmi vzdelaný mladý muž, ktorý – paradoxne – zomrel v deň vyhlásenia Československej republiky. Málo sa o ňom vie v súvislosti so Štefánikom. Pravda, oni sa zoznámili už na Slovensku a potom sa stretávali v Paríži, kde Lajčiak na Sorbonskej univerzite obhajoval dizertačnú prácu o prorokovi Ezechielovi. Štúdiá tu zavŕšil promóciami ako doktor teológie. V tom čase to boli dvaja opustení slovenskí chlapci vo veľkom meste na Seine, ktorí mali blízky vzťah k českej výtvarnej kolónii a spoločne veľa komunikovali.

● Pod vplyvom T. G. Masaryka si M. R. Štefánik osvojil „čechoslovakizmus“. Stal sa tak terčom kritiky tých, ktorí mu vyčítali, že sa odnárodnil. Na druhej strane orientácia na západné mocnosti prinášala kritiku tých, ktorí by budúcnosť Slovenska radi videli v spojení s Ruskom. Štefánik vtedy prezieravo videl, že Rusko je na prahu revolúcie. Na druhej strane však musel počúvať kritické slová. Ako sa s nimi vyrovnával?

Poznal významných Slovákov počnúc J. M. Hurbanom a S. H. Vajanským, ktorí boli silno rusofilskí. Je to pochopiteľné a zrozumiteľné, to bolo a aj bude na Slovensku, kde sme dodnes najrusofilskejší národ v Európe, ktorý spontánne cíti, že Slovanstvo patrí k sebe. Počas svojich ciest v Rusku sa Štefánik stretol so slavianofilstvom Jána Radomila Kvačalu, jeho učiteľa z prešporského lýcea. V období, keď Československá národná rada poverila Jozefa Dürichа zastupovaním v Rusku, tiež sa k nim prikláňal. Treba však povedať, že každá mocnosť má svoje geopolitické záujmy, čiže Rusi boli ochotní pomôcť poraziť rakúsko-uhorskú monarchiu a Nemcov, ale mali pritom aj svoje záujmy v strede Európy. Takže, keď poznali myslenie predstaviteľov slovanských národov v strednej Európe, chceli to využiť. Podobné záujmy mali v strednej Európe aj Francúzi i Taliani. Štefánika by som až tak neodsudzoval, ako to mnohí robia, že bol „čekoslovakista“ pod Masarykovým vplyvom. Nazdávam sa, že čechoslovakizmus v čase, keď sa búrala monarchia, mal logické zdôvodnenie. Lebo keby pristali Masaryk, Štefánik a ďalší na to, že sme dva národy, že hypoteticky nové Česv krvavej vojne a jediné, o čom snívate, je ísť konečne domov, a zrazu prídu za vami s odkazom: Poďte ešte bojovať. Navyše, za čo?! Veď tí chlapci išli do légií s tým, že porazia Rakúsko-Uhorsko, čo sa podarilo, republika už existovala, vraveli, my sme neprišli bojovať proti boľševikom, to je ich vec. Takže to bolo Štefánikovo veľké sklamanie. Jeho predstava, že pôjde na čele našich vojsk cez južné Rusko a vybojuje Slovensko pre Československo už nebola možná. Bolo to preňho trpké

Pilot – desiatnik Milan Rastislav ŠTEFÁNIK v čase, keď jeho vojenská kariéra išla strmhlav hore po bojových letoch na Balkáne a zavedení jeho viacerých „zlepšovákov“ do vojenskej aviatiky.

koslovensko, ktoré už bolo narysované, by bolo pozostávalo z Čechov, zo Slovákov, z Nemcov, Maďarov a Rusínov, tak by štáty Dohody povedali, načo potom rozbijeme monarchiu, však je to tiež monarchia, len v malom. Na druhej strane Štefánikov postoj ku Clevelandskej, no najmä k Pittsburskej dohode jasne formuloval s tým, že sa ich závery nedodržali, s čím nebol spokojný. Jeho vývoj bol veľmi logický aj vo vzťahu k národu, ale pritom vždy hovoril, som Slovák. Ale na medzinárodnom fóre, keď rokovali so spojencami, prezentoval nás ako „Čekoslovaki“.

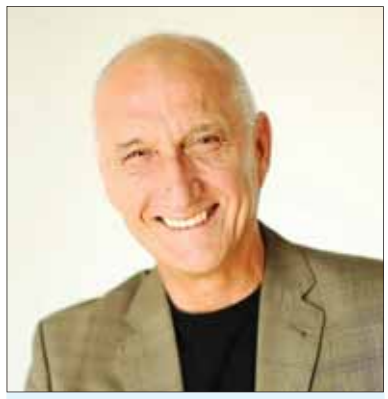
● Dostávame sa k téme légií v Rusku. Pôvodne mal ísť k légiám na Sibír Edvard Beneš, napokon tam poslali M. R. Štefánika. A tu vo svetle boľševickej revolúcie sa začínajú prvé problémy – konflikty s légionármi, z ktorých mnohí prešli a podporovali Červenú armádu a Lenina, ktorý podľa viacerých budoval spravodlivejší poriadok. Ako sa s tým vyrovnal Štefánik?

Toto je vážna téma, lebo Štefánik bol v princípe antiboľševik. Mal stále víziu, dokonca aj po skončení vojny, že sa podarí zvyškom cárskych vojsk Kerenského, Kolčaka, Denikina,Vrangla, na Čiernom mori vylodeným Angličanom, skupine Francúzov a Grékov spolu s našimi légiami boľševikov poraziť. Leninove myšlienky však boli lákavé a chytľavé. Chceme mier, pôda bude patriť tým, ktorí na nej pracujú, to boli veľké lákadlá. Mnoho našich vojakov – či už z légií, alebo zo zajateckých táborov, sa pridalo k boľševikom, napríklad Jaroslav Hašek, čo sa im nedá zazlievať. A Štefánik, keď prišiel koncom roka 1918 na Sibír, kde sa už cestou v Japonsku dozvedel, že vznikla Československá republika, myslel si, že sa mu podarí našich légionárov presvedčiť. A to bol, podľa môjho názoru, jeden z jeho najväčších šokov, keď zistil, že tí chlapci už nie sú ochotní bojovať. Ľudsky je to veľmi zrozumiteľné, keď ste štyri roky

poznanie, ktoré vyústilo až do sporu s Masarykom, ktorý mal k boľševikom pragmatickejší prístup.

● Štefánik sa znovu ocitol v Paríži. Ešte stále bol ministrom vojny, aj keď sa už skončila, stretával sa s politikmi pri formulovaní Trianonských dohôd, v dramatickej literárnej ukážke vo vašom románe sa stretol s Edvardom Benešom, kde mu okrem iného predhodil podozrenie, ako sa nabalil zo zbierok krajanov...

Edvard Beneš bol z toho, čo som naštudoval, a naštudoval som veľa, pragmatický človek a chytrák. Bola to taká užitočná kancelárska myš, ktorá urobila veľkú prácu, zmysluplnú, aj na samotných mierových rokovaniach, pretože základné materiály sa tam pripravovali na referentskej úrovni. Karel Kramář bol predseda našej delegácie ako premiér vlády a ten chcel komunikovať len s premiérmi, ale Beneš vedel, že treba aj podplatiť tých radových úradníkov, oni to potrebné zakomponovali do textu, osignovali, že je to v poriadku, a už to nikto nečítal.Vzťah so Štefánikom bol spočiatku veľmi dobrý, spontánny, boli to prakticky rovesníci, veď Štefánik bol o tri roky starší. Potom sa začala rivalita stupňovať Benešovými zákulisnými ťahmi proti Štefánikovi v čase, keď už bolo jasné, že vznikne republika. Lebo bolo zrejmé, že Masaryk bude prezident, no ten už mal svoje roky, veď v čase vzniku republiky mal šesťdesiatosem, čiže bolo len otázkou času, kedy Masaryk pôjde do politického dôchodku. A vystane otázka: kto bude jeho nástupca? Teda mne to tak vychádza, že to bol hlavný dôvod, prečo Beneš, ktorý mal ísť pôvodne na Sibír, tam napokon poslal Štefánika, ale treba pritom objektívne uviesť, že Štefánik bol neposedný typ, muž akcie, činu, neustále v pohybe – Paríž, Rím, Sibír, stále bol na cestách, radšej organizoval, ako sedel za stolom. Takže, keď sa začala vynárať otázka, že jedného dňa bude potrebné určiť

Všetky doterajšie knihy spisovateľa Jozefa BANÁŠA si našli svojich čitateľov a aj faktografická biografia o generálovi Štefánikovi má pre jej autora priaznivé referencie.

nástupcu Masaryka, tak kto, keď nie títo dvaja? Mne skôr z toho vychádza silné napätie medzi nimi. Napokon, vo fiktívnej scéne v knihe som skoncentroval všetky tie dôvody. Samozrejme, jeden z veľkých a vážnych dôvodov, ktoré Štefánik Benešovi vyčítal, boli spreneverené peniaze, aj keď sa tá absolútna suma veľmi líši; Masaryk uvádza inú. Bola tam však napríklad otázka provízií za plzenskú zbrojovku, Beneš to zariadil tak, že sme ju dali Francúzom. Pritom to bola piata najväčšia zbrojovka na svete. Štefánik potom uvažoval, že aspoň výrobu nábojov sme mohli dať Talianom. Čiže tých dôvodov tam bolo niekoľko, napokon to išlo až do osobných invektív, ale nemyslím si, a tam to aj jasne v knihe tvrdím, že by Beneš bol natoľko hlúpy, možnože podlý bol, ale hlúpy určite nie, že by v tom čase zosnoval atentát na Štefánika. On ho vtedy existenčne potreboval.

● Trochu ste ma predbehli, ale rešpektujem to, čo konštatujete v epilógu knihy, že nepodľahnete emóciám o zabití M. R. Štefánika a v románe sa tým nezaoberáte. Spolu so svojimi konzultantmi zastávate názor, že príčinou pádu lietadla bolo nezvládnutie pristávania následkom nepriaznivých poveternostných podmienok. Dovoľte mi však jednu hypotetickú otázku: Aký by bol osud Slovenska v rámci Československa, keby Štefánik žil?

Osobne si myslím, že náš Milan, veď to bol mladý muž, tým, že bol francúzsky občan, generál, hoci časovo vymedzený, mal ohromné kontakty v najvyšších francúzskych vojenských a politických kruhoch. Keby Milan Rastislav Štefánik nezahynul, aj keby slovenský národ nemohol dostať autonómiu z jednoduchého a logického dôvodu, že keby sme ju dostali v rámci Československa my Slováci, tak musia ju dať najskôr Nemcom, ktorých bolo viac ako Slovákov. Nepochybne by však politické postavenie Slovenska v Československej republike bolo silnejšie, veď to je už dané osobnosťou Štefánika. Samozrejme, Vavro Šrobár bol silnou osobnosťou, ale bol odchovancom Prahy, bol ňou nasiaknutý. Štefánik tým, že väčšinu života strávil v Paríži, mal svetovejší pohľad, vedel slovenský názor zaradiť aj do svetovej politiky. Hoci tým nechcem podceniť Vavra Šrobára, veď práve on volal Štefánika, aby sa vrátil domov na Slovensko. Zaujímavé, že prezident Masaryk ho pozýval do Prahy, no jeho prvá cesta viedla na Slovensko do Bratislavy. Zrejme mal predstavu, že ten, kto vybojuje Slovensko pre Československú republiku, bude rozdávať karty.

Ad.: Viac pravdy o Jozefovi Murgašovi, Slovenské národné noviny, 10. 11. 2018

Poburujúca urážka ozdoby slovenského národa

Jozef VRANKA, spisovateľ, scenárista

Bez najmenšieho ostychu s prihliadnutím na novinársku etiku osobujem si vyhlásiť, že bohorovné tvrdenie Juraja Havrana, autora článku, ktorý uverejnil 10. 11. 2018 v Slovenských národných novinách s provokačným titulkom Viac pravdy o Jozefovi Murgašovi, je urážka nielen uznávanej ozdoby slovenského národa, ale aj drvivej časti slovenskej verejnosti, ktorá si váži jeho úradne uznané patenty v USA a nespochybňuje ich význam.

Na vysvetlenie úvodných riadkov sa mi žiada dodať, že moje pochopiteľné pobúrenie podmienili skúsenosti z dlhoročnej novinárskej profesie, ktorú som začal vykonávať v Slovenskom rozhlase v roku 1959. Od roka 1965 som pokračoval v Slovenskej televízii, kde som za vyše tridsať rokov práce dokumentaristu zažil veľa radostných, ale i krušných až dramatických situácií, ktoré ma naučili podopierať svoje závažné tvrdenia dôveryhodnými faktmi, a nie spleťou rozmanitých klebiet a konštrukcií. Ako v nedávno publikovanom rozhovore so šéfredaktorom SNN M. Smolcom (SNN č. 4/2010) povedal predseda Klubu J. Murgaša a J. G. Tajovského Ján Šebo, odmietame tvrdenia novodobých „trollov“, ako znalci pomenoval tie typy slávychtivých ľudí, čo sa z ktovieakých pohnútok objavujú na diskusných či čitateľských fórach? Zrejme iba preto, aby ostatných provokovali, klamali a urážali. A najmä znevažovali tých, čo pre Slovensko niečo vykonali a dosiahli. Ale poďme k meritu veci, prečo som sa rozhodol reagovať na vyššie citovaný článok.

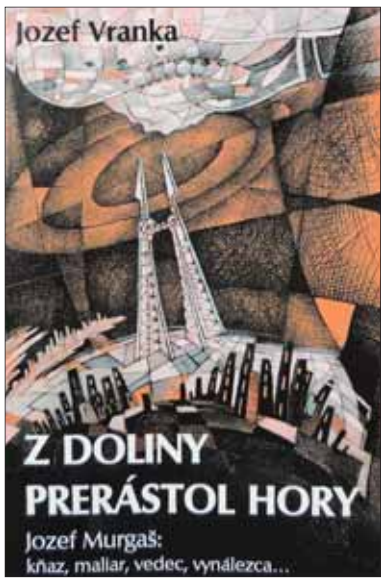
Na okamih sa vrátim k pomaturitnému stretnutiu študentov Priemyselnej školy elektrotechnickej v Bratislave v roku 1960. Zišli sme sa po piatich rokoch od maturity. Slovenčinu nás učila spisovateľka doktorka Margita Valehrachová, ktorú sme si vážili pre jej ľudomilnosť, preto na večierku nemohla chýbať. Pri „kontrole“ účasti som priznal, že som vyštudovaný odbor zavesil na klinec a pracujem v Slovenskom rozhlase ako redaktor. „To ste ma potešili,“ nečakane rámcovala moje priznanie obľúbená pedagogička. „Ja som si pre vás pripravila jednu netypickú, dlhodobú domácu úlohu. V Amerike žil, pracoval a aj zomrel kňaz, maliar, vynálezca a všestranne vzdelaný Slovák Jozef Murgaš. Napísala som o ňom knižku, ale zďaleka som v nej neobsiahla jeho obšírnu činnosť, pretože je pre mňa a vôbec na Slovensku málo známy. Verím, že dokážete pravdivo vyplniť veľkú medzeru o ňom vo vedomostiach ľudí o tejto významnej osobnosti slovenského národa... Odvtedy je J. Murgaš „hrdinom“ môjho tvorivého bádania, ktorého výsledkom je niekoľko stále obohacovaných vydaní knihy Z doliny prerástol hory, na ktorú som okrem iného získal cenné podklady od amerického Slováka Janka Hanáka, ktorý žil neďaleko pôsobiska J. Murgaša a bol vášnivý zberateľ informácií a faktov o našom rodákovi. Stretnutie s ním mi priamo vo Willkes-Barre sprostredkoval spolužiak

POLEMIKA

z priemyslovky Milan Polák. O rok na to sme sa stretli aj v Bratislave. Nechcel spať v hoteli. Dva či tri dni sme pobudli na chate v Pezinku, kde nás nik nerušil a v pokoji sme mohli debatovať o Murgašovi...

Ďalšie, veľmi vzácne informácie som získal od správcu Spolku sv. Vojtecha v Trnave Jána Pöstényiho, ktorý v roku 1926 osobne navštívil už chorľavého Jozefa Murgaša, aby ho presvedčil o návrate domov – do starej vlasti.

V knižke som sa usiloval verne priblížiť čitateľom neľahký, a pritom veľmi plodný život všestranne nadaného tajovského rodáka Jozefa Murgaša, ktorý sa narodil 17. 2. 1864. Tohto roku si pripomíname sto päťdesiate piate výročie jeho narodenia a deväťdesiate výročie jeho úmrtia. Jedenásteho mája 1929 odišiel na večnosť človek, ktorý vzišiel zo slovenskej doliny, ale celoživotnými činmi prerástol hory. Svojimi vynálezmi

sa zapísal medzi svetových vedcov v bezdrôtovej telegrafii a rádia. Jeho patenty už nikto nevymaže z knihy, ktorá vyšla v roku 1926 v USA pod názvom Rádio Patents and Suits.

Dúfajme, že jeho meno sa nepodarí vymazať ani z pamäti slovenského národa. Aspoň nie z jej väčšiny. Veď nie je nijaké tajomstvo, že národ nadobúda svoje sebavedomie aj tým, že spoznáva sám seba, svoje ozajstné osobnosti v prítomnosti i z minulosti. O tom, že Jozef Murgaš patrí medzi veľké ozdoby nášho slovenského národa niet pochybností. Dôkazom sú nezvratné fakty, z ktorých spomeniem aspoň niektoré. V USA mu uznali dovedna dvanásť patentov. V auguste 1905 osobne a neohlásene zavítal do Murgašovho laboratória prezident USA Theodore Roosevelt. Vraj počul veľa chvál o Murgašových vynálezoch v bezdrôtovej telegrafii a chcel to všetko vidieť na vlastné oči. Ako prvý na svete Jozef Murgaš 23. 11. 1905 uskutočnil rádiový prenos hovoreného slova. A tak na vlnách éteru medzi prvými zaznela aj slovenčina.

Murgaš mal mnohostranné záľuby. Výborne maľoval, ale vynikol aj v zbieraní motýľov. Jeho zbierka mala vyše deväťtisíc exemplárov. Považovali ho za jedného z popredných lepidopterológov v USA. Ako rešpektovaného odborníka ho prijali za člena Amerického inštitútu elektrotechnických inžinierov, ale aj Americkej spoločnosti pre psychický výskum, Wyominskej historickej a geologickej spoločnosti a iných významných inštitúcií. V roku 1925 ho prezident USA Calvin Coolidge vymenoval za predsedu prvej Komisie pre rádiokomunikácie Spojených štátov amerických. Žiaľ, zo zdravotných dôvodov – na odporúčanie lekára – túto funkciu už nemohol prijať. Dvanásteho októbra 1944 pomenovali v Amerike jednu z vojnových lodí Reverend Jozef Murgaš. Guvernér štátu Pensylvánia Edward Martin vyhlásil nedeľu 12. novembra 1944 za Deň Jozefa Murgaša...

Nedá sa nespomenúť ešte, že jeho podpis je pod Pittsburskou dohodou, bol hlavným pokladníkom Miliónd olárovej zbierky amerických Slovákov na pomoc Slovákom v starej vlasti, ktorá sa k Slovákom vôbec nedostala... V roku 1920 pricestoval do starej vlasti a chcel tu zostať natrvalo a pracovať v niektorom výskumnom ústave pre rádiotelegrafiu alebo učiť elektrotechniku na niektorej slovenskej škole. V Prahe ho T. G. Masaryk neprijal a sekčný šéf na ministerstve školstva mu ponúkol, aby na niektorej slovenskej škole vyučoval náboženstvo, lebo na ním požadované miesta nemá predpísanú kvalifikáciu...

Sklamaný Murgaš sa pobral späť do Ameriky medzi svojich krajanov.

Treba lepšie pochopiť veľkosť osobnosti aj historické okolnosti

Odborne „Viac pravdy o Jozefovi Murgašovi“

Ján ŠEBO, predseda Klubu J. Murgaša a J. G. Tajovského

Vývoj rádiotechniky, rozhlasového vysielania, bezdrôtových prenosov je dielo viacerých bádateľov a vynálezcov, ktorí sa dokázali správne a včas orientovať v spektre už dosiahnutých poznatkov. Na škodu objektívnosti histórie často sa vynechávali a aj dnes spochybňujú mená dôležitých osobností, tých, ktorí tvorili míľniky vývoja a piliere vzniku bezdrôtovej komunikácie. Veľakrát sú niektorí účelovo vyzdvihovaní a iní zamlčiavaní. História o prvenstvo nebola nikdy jednoduchá a mnohokrát to riešili súdy. Jozef Murgaš, rodák z Tajova pri Banskej Bystrici, patrí medzi priekopníkov bezdrôtového sveta. Veríme, že dnes s odstupom času by sme mali byť schopní spoločne ukázať objektívny pohľad na históriu vývoja technológie bezdrôtového sveta.

Juraj Havran vo svojich „pojednaniach“ v článku Viac pravdy o J. Murgašovi (SNN, 10. 11. 2018) usiluje sa o objektívne posúdenie histórie. Lenže niektoré jeho úvahy vychádzajú mnohokrát z nesprávneho pochopenia dôležitých historických faktov. Dochádza tým k skresleniu histórie a mäteniu čitateľa, ktorý vo väčšej miere nerozumie technickým otázkam danej doby. Podľa nás je dôležité, aby sa jeho úvahy nestali senzáciou a mohli by tak poškodiť celosvetovo uznávaný význam diela Jozefa Murgaša.

Nechápeme , prečo až teraz po takom dlhom čase prichádza J. Havran so svojimi závermi. Veď bez overených historických faktov by Slovenské technické múzeum v Košiciach neuvádzalo spomienku na Jozefa Murgaša, slovenského priekopníka v rozvoji rádiotelegrafie, ktorá sa nachádza v sekcii oznamovacia elektrotechnika, prehľad histórie vývoja telegrafnej techniky. Kópie Murgašových patentov sú vystavené v Národnom technickom múzeu v Prahe. Murgašových dvanásť patentov je uvedených v historickej knihe U.S. Radio Patents and Suits, Radio Manufacturers Assotiation, Inc., New York 1926. Podľa nás je veľmi trúfalé spochybňovať prácu a význam Patentového úradu v USA, ako to naznačuje

Reverend Jozef MURGAŠ bol talentovaný človek, ktorý vynikal vo viacerých odboroch – preslávili ho však vynálezy v oblasti bezdrôtovej rádiotelegrafie.

J. Havran vo svojom článku. Ak by patentový úrad USA pracoval tak, ako tvrdí J. Havran, prečo procesy na niektoré Murgašove patenty trvali aj štyri roky, kým mu bola udelená patentová listina.

Nazvať Murgaša voľnočasový vynálezca amatér – ako uvádza J. Havran, alebo to, že Murgašovo vynálezcovstvo nebolo úspešné, sú znevažujúce výroky. Murgaš vynašiel veci, ktoré v danom čase mali veľký význam, aj keď trvali krátko. Boli dôležité v období elektro-mechanického generovania rádiových signálov a mali významný prínos na bezdrôtovú komunikáciu. Historicky úspešnosť Murgašových vynálezov dokazujú aj akceptácie jeho objavov konkurentmi – povedzme Marconi, ktorý Murgašov patentovaný Tón systém neskôr zdokonalil a nazval ho Sonorous System, ale aj používanie Tón systému v súčasnosti (Slow Telegraphy, multitónové vysielania...). Murgaš nemal dostatočné vlastné finančné prostriedky na ďalšie presadenie svojich vynálezov vo svete.

REAKCIA

Historické popieranie Murgašových vynálezov v čase a predkladanie iných bádateľov by bolo na veľmi rozsiahlu diskusiu a bez jednoznačného výsledku. Každý z nich prispel k pokroku bezdrôtového sveta svojím významným dielom. Uveďme len jeden príklad, ktorý naznačil J. Havran. Lee de Forest pracoval v oblasti elektronického generovania signálov, čo je úplne iná oblasť ako Murgašovo elektro-mechanické generovanie. Rozdiely medzi verejnými ukážkami bezdrôtových prenosov Lee de Foresta z roku 1904 a Murgašovými z roku 1905 boli v tom, že Murgaš použil ako prvý moduláciu s konkrétnou frekvenciou, ktorú určoval elektrolytický prerušovač pracujúci na vyššej frekvencii ako klasické prerušovače na princípe Wagnerovho kladivka a použil pritom dva tóny. Veľmi dôležité bolo aj použitie oveľa nižšieho výkonu, ako používali ostatní cca 1kW vrátane Lee de Foresta. Murgaš pre spojenie Wilkes-Barre a Scrantonu (tridsať kilometrov) použil výkon vysielača 75 W a signál bol počutý až na dvesto kilometrov. Murgaš použitím rôznych tónov umožnil jednoduchšiu komunikáciu pri rušení, lebo jeho tóny boli oveľa ľahšie rozlíšiteľné v rušení ako bežné mechanické prerušovače. Tu nastal kvalitatívny skok v oblasti kvality prenosov nad zemským povrchom, ktorý v danom čase bol v širokospektrálnom elektromagnetickom smogu. Preto neobstoja tvrdenia J. Havrana, že rôzne brožúrky zavádzajú svojou tendenčnosťou. Práve naopak, Murgaš svojím Tón systémom dal podnet na tvorbu ďalších dokonalejších zariadení, ktoré priniesol ďalší technologický pokrok na to, aby vzniklo rozhlasové vysielanie a rôzne druhy bezdrôtových prenosov. O Murgašovom bezdrôtovom systéme referoval odborný časopis Electrical World and Engineer, July 11, 1905, pages 100 – 101, v článku The Murgas System of Wireless Telegraphy.

NA OKRAJ

V roku 1905 v USA zaregistrovali pod číslom 876 383 patent na zariadenie, ktoré vyrába elektromagnetické vlny. Vynálezca však od federálneho patentového úradu vo Washingtone získal aj ďalšie dva patenty na bezdrôtovú telegrafiu a neskôr dostal aj patenty na iných desať vynálezov. V roku 1904 mu patentovali „Ton-System“, podstatne dokonalejší ako dovtedajší Marconiho spôsob, lebo prenášal tóny zvuku, a nie iba značky morzeovky.

Patent číslo 876 383

Vo Wilkes Barre sa 23. novembra 1905 uskutočnila úradná kontrola bezdrôtovej telegrafie, ktorú vynašiel kňaz Jozef Murgaš. Murgašov „Ton-System“ preštudoval aj Marconi so svojím spoločníkom a podarilo sa im ho ešte viac zdokonaliť. Sporné autorské otázky riešil okresný súd v New Yorku 7. januára 1916. Zaujal rozhodujúce stanovisko na prospech Jozefa Murgaša. Murgašove pokusy rádiového prenosu totiž s veľkým záujmom sledoval aj T. A. Edison, ktorý údajne upozornil Marconiho na prenikavé napredovanie v rádiovom prenose. Informoval ho aj o prekvapivom bezdrôtovom, nad očakávanie úspešnom prenose hovoreného slova, ktorý sa vydaril veľkému Slovákovi Jozefovi Murgašovi. Žiaľ, napriek prvenstvu i patentovej ochrane Murgašových vynálezov napokon slávu, majetok aj publicitu získal Marconi.

Jozef Murgaš sa narodil 17. februára 1864 v Tajove-Jabríkovej a zomrel 11. mája 1929 vo Wilkes Barre v Pensylvánii v USA. Bol rímskokatolícky kňaz, maliar, slovenský vynálezca, priekopník bezdrôtovej telekomunikácie. Pravdepodobne ako prvý na svete uskutočnil rádiový prenos hovoreného slova. Svojimi patentmi si získal uznanie celého sveta. Bol synom Jána Murgaša a Zuzany Murgašovej.

Jeho najvýznamnejším objavom sa stalo dosiahnutie bezdrôtového prenosu hovoreného slova pred svedkami, čím sa zapísal do histórie ako vynálezca rádia. Vôbec prvý raz sa mu to podarilo už 27. apríla 1905. Dvadsiateho tretieho novembra 1905 zorganizoval rádiové spojenie, ktoré sa uskutočnilo medzi obcami Scranton a Wilkes Barre, vzdialenými od seba tridsať kilometrov. Murgaš umožnil rozhovor ich starostom, ktorí to písomne potvrdili.

Počas prvej svetovej vojny sa angažoval pri vytvorení spoločného štátu Čechov a Slovákov v Československej republike. Pomocou svojich kontaktov pripravil pôdu na rokovania na podporu vzniku ČSR, ktorá mala vzniknúť na základe dohody z 30. mája 1918 v Pittsburghu. Murgaš bol jedným zo signatárov Pittsburskej dohody. Zorganizoval medzi americkými Slovákmi zbierku s výťažkom jeden milión dolárov na základný valutový fond ČSR.

Ivan BROŽÍK

Kým sa inde Veľká vojna skončila, na území Slovenska sa ešte urputne bojovalo

Karpatský front zanechal tisícky hrobov

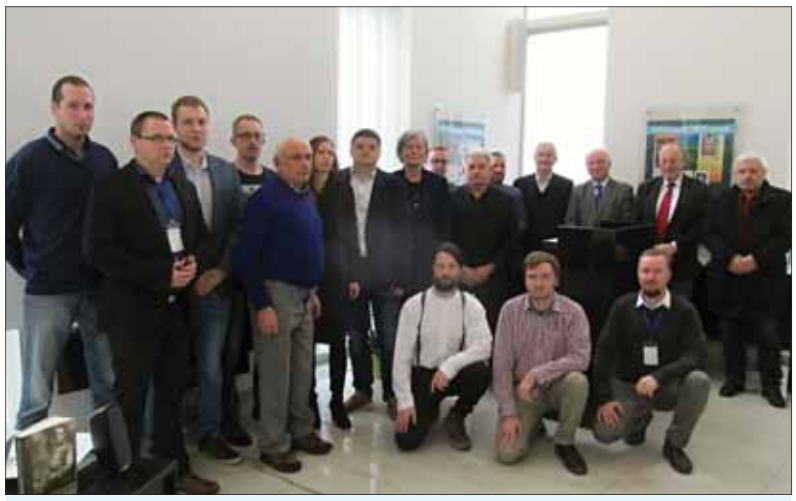
Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Štátna vedecká knižnica v Košiciach a Klub vojenskej histórie Beskydy usporiadali 22. februára 2019 druhý ročník medzinárodnej vedeckej konferencie Slovensko a prvá svetová vojna. Aj keď sa tento globálny konflikt oficiálne skončil koncom roka 1918, boje na Slovensku prebiehali až do augusta 1919. Zaujal nás nielen tento časový posun, ale aj pripomenutie významných bitiek, odkazov minulosti či využitia histórie bojov v turistickom ruchu na severovýchode Slovenska. Klub vojenskej histórie Beskydy považuje organizovanie podobných podujatí, ktoré prispievajú k pripomenutiu prvej svetovej vojny, za súčasť svojho dlhodobého úsilia.

O to viac, že práve na území šiestich severovýchodných okresov Slovenska sa uskutočnili jediné boje tejto vojny medzi cisárskou rakúsko-uhorskou, nemeckou a cárskou ruskou armádou. Do dejín sa zapísali ako Karpatský front.

Organizátori konferencie Viktor SZABO a Martin DROBŇÁK s Janom PETŘÍKOM z Masarykovej univerzity

Účastníci druhého ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie Slovensko a prvá svetová vojna

■ OBROVSKÉ OBETE

Straty z vojny pre také malé územie, akým bolo a je Slovensko, boli strašné – 69 700 padlých a 61 680 ranených s trvalými následkami. Nehovoriac o zdevastovanej severovýchodnej časti krajiny a ďalších príkoriach pre obyvateľov, ktoré svetový konflikt priniesol. Radoslav Turík z KVHB predstavil Špiritus regiment v boji: rakúsko-uhorský 67. peší pluk na bojiskách prvej svetovej vojny. Pluk môžeme s istým nadhľadom nazvať slovenský, keďže jeho národnostné zloženie tvorili zo sedemdesiatich percent Slováci. Tisíce z nich zahynuli na bojiskách. János Rózsafi z maďarského združenia Veľká vojna zoznámil prítomných s výsledkami výskumu z bojov na Korunkovej v dňoch prvého až šiesteho marca 1915. Popri opise bojov v údolí riečky Oľky i na hrebeňoch hôr v čase, keď sa vojaci brodili v takmer meter hlbokom snehu, zdôraznil nezmyselnosť vojny, keď bolo nariadené útočiť za každú cenu napriek veľkým stratám, keď už aj dôstojníci útočiacich jednotiek argumentovali nereálnosťou dobyť dobre opevnené ruské pozície. Veliteľstvo vydalo rozkaz, ktorým nahnalo vysilených vojakov do zničujúceho útoku na bodáky. Ten mal podľa plánov spoza zeleného stola rozhodnúť o výsledku bitky. Mnohí z nich potom skončili v masových hroboch na našom najväčšom cintoríne prvej svetovej vojny vo Veľkrope, kde je pochovaných 8 662 vojakov.

■ PO STO ROKOCH

Aj po sto rokoch vidieť v teréne rozdiely medzi zákopmi vojakov rakúsko-uhorskej a ruskej armády. Kým prvé boli plytké, čo súviselo s krátkymi lopatkami, ktoré mali na ich hĺbenie, cárski ruskí vojaci mali k dispozícii dlhé rýle, čomu zodpovedala aj hĺbka zákopov.

Matúš Burda z FiF Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave priblížil osudy obce Ruská Kajňa v prvej svetovej vojne. Z neveľkej dedinky narukovalo desať mužov, z toho dvaja padli a jeden zomrel v epidemiologickej nemocnici. V blízkosti obce prebiehali ťažké zimné boje v novembri a decembri 1914.

Norbert Stencinger z maďarského združenia Veľká vojna na príbehu veliteľa práporu plukovníka 34. pešej divízie Vilmosa Tótha-Kádára ilustroval zánik monarchie v roku 1918. Opieral sa pritom o starostlivé zápisky zo siedmich denníkov. Po tom, čo bolo podpísané prímerie, ktoré vstúpilo do platnosti až o deň neskôr, Taliani zajali celú divíziu bez boja. Na požiadavku dôstojníkov, aby bojovali, veliteľ argumentoval, že nemôžu, lebo už bolo podpísané prímerie. A tak sa celá divízia dostala do zajatia, z ktorého sa poslední vojaci a dôstojníci vracali až v novembri 1919. Pobyt v zajateckom tábore neďaleko Neapola si dôstojníci krátili pobytmi v hoteloch s bazénmi či výletmi do Monte Cassina.

Tragickú Prešovskú vzburu z 31. 10. – 1. 11. 1918 priblížil Lukáš Šimko z tamojšieho Štátneho archívu. Aj keď v Šarišskej župe žilo vyše sedemdesiat percent Slovákov, politickú moc mali v rukách maďarskí úradníci a ich slovenskí prisluhovači. Vojna sa už blížila ku koncu, čo vyústilo do vytvorenia Prešovskej národnej rady. Vrelo to aj v uliciach. V prešovských kasárňach boli dislokovaní mnohí vojaci. Po tom, čo prenikli informácie o rabovaní v iných častiach monarchie, vojaci a časť miestnych občanov vykradli takmer dve stovky obchodov na Hlavnej ulici. Zaujímali sa najmä o alkohol, ktorým sa aj výdatne potúžili. Povolané úderné skupiny armády tri stovky rebelujúcich vojakov zajali, bolo vyhlásené stanné právo a padli aj kruté rozsudky: štyridsaťjeden popravených, z toho dvaja civili.

Hoci účasť na rebélii bola pripísaná najmä vojakom 67. pešieho pluku (podstatná časť v tom čase bojovala na talianskom fronte), medzi popravenými boli len desiati. Ostatní boli z iných jednotiek. Zaujímavé, že o tejto skutočnosti sa písalo vo vtedajších maďarských novinách, kým slovenské mlčali.

Tomáš Wožny z poľského združenia Crux Galicia predstavil boje na vrchu Kaštielik v roku 1915. Prvé bojové skúsenosti v tomto prostredí získali vojaci štyroch korpusov rakúsko-uhorskej armády ešte v septembri 1911, keď sa tu pod vedením následníka trónu Ferdinanda D´Este uskutočnili známe Stropkovské manévre (písali sme o nich na stránkach SNN). Počas vojny prebiehali boje na kóte od novembra 1914 do mája 1915 a vyznačovali sa veľkými stratami na oboch stranách.

■ DROTÁRSKY PLUK

Jana Zaťková z Vojenského historického ústavu v Bratislave priblížila bojovú činnosť 71. pešieho pluku na východnom fronte, ktorý mal tiež

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

prívlastok „slovenský“. Popri zime a hlbokom snehu vojaci zápasili aj s hladom a v samotných bojoch s obrovskými stratami. Jaroslav Vencálek z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity predstavil zámer inštalovať múzejnú expozíciu Východný front prvej svetovej vojny v priestoroch kaštieľa v Stropkove, v ktorom by sa na prospech cestovného ruchu využili všetky tunajšie dostupné informácie o vojne pretavené do príťažlivej multimediálnej podoby.

Anna Šimkuličová zo združenia Podvihorlatská paleta potvrdila, že známe rímske príslovie: „Keď rinčia zbrane, mlčia múzy,“ počas prvej svetovej vojny neplatilo. Už 7. augusta 1914 bol zriadený Vojenský spravodajský štáb. Pracovali v ňom nielen spravodajcovia, ale aj umelci. Každý výtvarník, povinný vojenskej služby, sa stal vojnovým maliarom. Nezúčastňoval sa síce na bojových operáciách, dostal však plné zaopatrenie, za čo bol povinný každé dva týždne odovzdať jedno dielo.

■ MEDŇANSKÝ A INÍ

V roku 1917 mal štáb dvanásť skupín – fotografi, filmári, výtvarníci a ďalší. Za vojny pracovalo v štábe vyše dvesto umelcov. Medzi nimi aj známi majstri: Elemír Halász-Hradil, Artur Lakatoš (ich pôsobenie bolo spájané najmä s Košicami) či Ladislav Medňanský. Ten už nebol povinný narukovať (mal šesťdesiatdva rokov), ale hlásil sa dobrovoľne – za každú cenu chcel ísť do vojny. Až na základe intervencií u vtedajšieho predsedu vlády Istvána Tiszu sa mu to podarilo. Začal v Haliči, odkiaľ postupne prechádzal na taliansky front. Len na juhozápadnom fronte vytvoril dvestodvadsaťtri veľkých kresieb a akvarelov a štyristodvanásť menších kresieb. Počet škíc v notesoch, ktoré nosil po vreckách, sa odhaduje na tisíce. Vojna a útrapy s ňou spojené sa výrazne podieľali na zhoršení jeho zdravotného stavu, ktoré vyvrcholilo krvácaním do mozgu a následnou smrťou 17. apríla 1919.

Dvojica Ján Petřík a Martin Vojtas z brnianskej Masarykovej univerzity priblížili výsledky archeologického prieskumu rakúsko-uhorského postavenia na kopci Staviská pri Stebníku, pričom porovnávali vzhľad krajiny podľa pôvodných vojnových máp so súčasnosťou.

Zberateľ Ondrej Sulo predstavil časť svojej zbierky a podelil sa so získanými informáciami z fungovania vojenskej poľnej pošty v čase vojny. Viktor Szabó z košickej Štátnej vedeckej knižnice priblížil frontovú cestu spišských dôstojníkov pôsobiacich v rokoch 1914 – 1915 (zatiaľ spracovaný jeden rok). Osvetlil tak neopodstatnený mýtus, podľa ktorého osobnosti pochádzajúce zo slovenského prostredia nedokázali postúpiť do najvyšších vojenských funkcií. Martin Gállik z Nižnej Slanej informoval o odhalení pamätnej tabule obyvateľom rovnomennej obce padlým na bojiskách prvej svetovej vojny. Jej súčasťou bolo aj vydanie publikácie Za cisára pána. Obe aktivity zastrešil miestny odbor Matice slovenskej (písali sme o tom na stránkach SNN).

■ HROBY V UŽHORODE

Jurij Fatula a Konstantín Leszik z Ukrajiny informovali o obetiach z územia dnešného Slovenska pochovaných na vojnových cintorínoch prvej svetovej vojny v Užhorode.

Prednáška Ferdinanda Vrábela z Ústavu politických vied SAV načrela do zákulisia formovania južnej hranice Slovenska ako jedného z výsledkov prvej svetovej vojny. Mapa z roka 1861, zachytávajúca Hornouhorské slovenské okolie, ešte nerátala s južnými územiami a so Žitným ostrovom na území Slovenska. Ponuky na federatívne usporiadanie (cisár a kráľ Karol I. Habsburský) či autonómiu (predseda maďarskej vlády Mihaly Karolyi) už prišli neskoro. A tak sa o Slovensko v rámci Československej republiky bojovalo ešte dávno aj po tom, čo zbrane v Európe už utíchli. Fakticky zbraňami i na diplomatickom poli. Kým sa posledné boje skončili v Petržalke z 13. na 14. augusta 1919, pričom po skončení prvej svetovej vojny ešte padlo okolo tritisíc vojakov, diplomatické uznanie južných hraníc vyústilo do stanovenia Pichonovej demarkačnej línie v novembri 1918 a následnej decembrovej nóte, ktorú dostali Maďari od Francúzska.

Peter Pavlík predstavil vojnový cintorín v Zábraní a predseda KVHB Martin Drobňák vojnový cintorín Veľkrop a jeho obnovu v rokoch 2010 – 2018 (písali sme na stránkach SNN). Záver konferencie patril prezentácii filmu Bezmenní hrdinovia autorskej dvojice Adam Kocka – Adam Obšitník o úsilí Klubu vojenskej histórie Beskydy pri obnove cintorínov z čias prvej svetovej vojny

HUMORESKA

Všetko, čo potrebujete, kúpite v našej maličkej krčme

Peter sa mobilom prihlásil neočakávane. Zajtra ide do okresného mesta k doktorovi, takže sa s manželkou zastavia na kávičku. Dôchodca Jusko premýšľal, či túto novinu od priateľa má vešať manželke na nos. Lebo tá by hneď vypekala, chystala štrúdľu alebo aspoň piškótové cesto s jablkami. Nehovoriac o vysávaní celého domu. Aj jemu by sa ušlo povinností... Jusko sa preto rozhodol nechať si tajomstvo návštevy pre seba s tým, že ak príde, na vyčítavé pohľady manželky zareaguje pokrčením pliec. Presne tak sa aj ďalšieho dňa stalo. Návšteva zazvonila okolo tretej popoludní. Ženy sa zvítali, akoby sa sto rokov nevideli. Všetci sa usadili v jedálni ku kávičke. Prišlo aj na aperitív – dúšok domácej slivovice, ktorá bola pripravená na podobné príležitosti, ale iba jeden štamprlík, lebo doktori hosťom nasadili lieky. Reč sa zvrtla aj na choroby, ale kto ich už nemá, keď mu ťahá na sedemdesiatku, nie? Hostia od rána absolvovali tortúru vyšetrení, ktorá sa skončila tesne pred obedom, aby potom odišli nakupovať. Podľa tašiek, ktoré nechali v chodbe, bol to poriadny nákup. Petrova manželka Veronika sa rozhovorila o tom, ako musia v okresnom meste kupovať potraviny do zásoby, lebo v ich malej dedinke, kde žijú zväčša dôchodcovia, už nie je obchod. Skúšali ho zriadiť miestni, ale komu by sa to už oplatilo? A tak sa hľadal a aj našiel kompromis. Chlieb, rožky, mlieko i maslo priváža každý pracovný deň krčmár. Podľa toho, kto si čo objedná. Krčmár potom reže štvrtky chleba i masla, lebo dôchodcovia už toho veľa nepotrebujú. K opisu sa pripojil aj Peter: „Ešte šťastie, že mlieko nechcete po dve deci, hovorí starkým krčmár, keď im ukladá plastové fľaše do tašiek.“ Občas sa však nad starkými uľútostí a dovezie z tridsať kilometrov vzdialeného okresného mesta aj zemiaky, paradajky či cibuľu. A niekedy tiež kávu, čaj, soľ či cukor. Ako sa sám rád vystatuje, v jeho krčme kúpite všetko. A kto chce ešte viac, musí naštartovať auto. Hoci takých, čo majú auto, nie je v ich obci veľa. Tí, čo ho nemajú, musia sa odviezť autobusom. Prvý chodí včas ráno a obíde všetky dediny okolo, posledný neskoro popoludní. „Obyčajne spájame návštevu mesta s návštevou lekára,“ rozhovorila sa Veronika: „Prídeme skoro ráno, odsedíme si dopoludnie v čakárni, aby po vyšetrení a kúpe liekov a potravín sme znovu nasadli do autobusu. Je to zabitý deň, ale kam sa máme ponáhľať, nie?“ Pridal sa aj Peter: „ Len krčmár hundre, že mu znižujeme aj tak mizerné tržby. Lebo dôchodcovia, keď sa vrátia z mesta, hovoria o tom, že kúpili rožky v supermarkete za pár centov a uňho musia platiť aj trikrát viac. Vtedy sa krčmár najeduje a hrozí, že sa na to vykašle. Čo si myslíte, že do dodávky tankujem vzduch?!, hovorí. Nakoniec sa upokojí. A pritom neprerobí. Lebo to, čo mu ráno zvýši, ponúkne večer ako chlieb s masťou a cibuľou pivárom i tým, čo si dajú rum, vodku alebo borovičku. Iné ani nepredáva. Komu by aj, nie?“ Ako to už pri podobných návštevách býva, domáci sa veľmi nezmohli na slovo. Ba keď sa už nadýchli, Veronika sa pozrela na hodinky, aby z nich vyčítala, že čoskoro im ide autobus. A hoci sa Jusko ponúkol, že ich odvezie na autobusovú zastávku, bolo sa už načim rýchlo poberať. I tak v tom zimnom čase prídu domov až za tmy. Keď im domáci pomáhali s nakladaním ťažkých nákupov do kufra auta, v duchu si pochvaľovali, že sami majú do obchodov blízko, že sa nemusia terigať s takými ťažkými taškami kamsi na koniec sveta. Juskovi i jeho manželke len prišlo ľúto, že sa s Petrom a Veronikou nestihli porozprávať o iných rodinných veciach. Možno nabudúce...

Marián ŠIMKULIČ

Malá vojna spred osemdesiatich rokov našla odraz aj v slovenskej literatúre

Keď rinčia zbrane, aj múzy môžu kričať

Miloš KÁZIK – Ilustrácia: redakcia SNN

Každý hrdý národ má v úcte obrancov svojej vlasti, zvlášť tých, ktorí padli v boji za jeho slobodu. V súčasnosti však v našej republike zabúdame na hrdinov a obete tzv. malej vojny medzi Maďarskom a Slovenskom z marca v roku 1939. V tejto vojne sa rozhodovalo o tom, či sa poslušne vrátime pod svätoštefanskú korunu, alebo ostaneme svojbytným národom.

Po vzniku samostatného Slovenského štátu 14. marca 1939 najväčšie nebezpečenstvo pre Slovensko predstavovalo horthyovské Maďarsko, a to aj napriek tomu, že bolo prvým štátom, ktorý diplomaticky uznal nový štát. Obavy z maďarskej hrozby sa ukázali opodstatnené, pretože 23. marca 1939 prekročilo maďarské vojsko na východnom Slovensku štátne hranice a nečakajúc nijaký odpor dezorganizovanej česko-slovenskej armády usilovalo sa postupovať hlbšie do vnútrozemia. Maďarský útok Slovenská armáda spolu s príslušníkmi Hlinkovej gardy zastavila, ba dokonca slovenskí vojaci prešli do protiútoku. Je pochopiteľné, že po predchádzajúcich bezbojových kapituláciách privítala slovenská spoločnosť i osobnosti našej literatúry „veľké víťazstvo v malej vojne“ s pocitom úľavy a hrdosti.

■ BÁSNIK ZEMPLÍNA

Keďže miestom maďarského vpádu bolo východné Slovensko, nemohol na spomínanú udalosť nereagovať Pavol Horov, ktorému bol rodný Zemplín trvalým inšpiračným zdrojom.

Jeho báseň 62-ročný starec bráni hranice je nielen oslavou uchránenej slobody, ale aj vyjadrením radosti z prekonania odvekej holubičej ústupčivosti a poddajnosti: „Dobrú noc národ holubičí / jak krásne zvoní pieseň rodnej zeme / nezaseknutá v ústach bezzubých.“ Symbolom odhodlania brániť slobodu vlasti aj za cenu vlastného života sa stal pre autora starý muž. Ten je v uvedenom úryvku pozdravený ako pelikán, pretože tento vták podľa legendy zachraňuje svoje mláďatá pred smrťou hladom tak, že ich nasýti vlastnou krvou. Vyvrcholením Horovovej básne sú verše, v ktorých ohlas prvého víťazstva dáva novú nádej krajanom žijúcim na území, ktoré po Viedenskej arbitráži (2. 11. 1938) obsadilo Maďarsko: „Hlas jeho mocný nájde ozvenu / stratených bratov tam pod Vihorlatom / pri vodách Uhu clivo plačúcich / a na košickom rínku zmĺklych bôľom.“

■ BURIČOV APEL

Vznik samostatného Slovenského štátu a zastavenie nepriateľského útoku inšpirovali aj najvýznamnejšieho predstaviteľa katolíckej moderny Rudolfa Dilonga. Jeho básne motivované aktuálnym dianím vyšli v zbierke s názvom Gardisti, na stráž! Nie je bez zaujímavosti, že obálku tejto básnickej zbierky navrhol nadrealistický básnik a výtvarník Rudolf Fabry a Alexander Mach, hlavný veliteľ Hlinkovej gardy, k nej napísal úvodné slovo. V ňom zhodnotil františkánskeho kňaza Dilonga a jeho angažovanú tvorbu takto: „Vás už netreba uvádzať ani medzi básnikov, ani medzi gardistov. Keď bolo treba rúcať a búriť, boli ste skvelým básnikom – buričom. Vydobyli sme si samostatný štát. Teraz musíme budovať, stavať, vychovávať národ k disciplíne, k vojenským, gardistickým cnostiam. Vaše gardistické básne nech plnia toto poslanie, nech sú zdrojom odvahy, viery, sebavedomia a obetavosti pri budovaní a v prípadnej obrane nášho štátu.“ V zbierke sú boje na východnom Slovensku poeticky stvárnené napríklad v básni Gardista Ondrej, guľometčík. V nej je zobrazený hrdinský boj obrancov Slovenska s dobovým pátosom a vlasteneckým oduševnením: „Za Slovensko mám guľku v ramene, / ešte si, svojeť, viacej spanilá, / neľutujem vás, krvi rudé pramene, / neľutujem ťa, guľka, čos‘ ma ranila, / ešte si krajší, domov hornatý, / môj domov biedny na horách, / ach, guľomety, granáty, / len po nich, po tých potvorách, / čo siahli zradne mi na vlasť, / na piaď tej zeme! / My slobodu si vybojujeme!“

Ani s odstupom času, keď sa Hlinkova garda zdiskreditovala svojou účasťou na holokauste a spoluúčasťou na represáliách jednotiek SS proti slovenskému obyvateľstvu, Dilong nezaprel a neprehodnotil svoje ,,gardistické“ básne. Práve naopak. Nepovažoval ich totiž za glorifikáciu fašistickej organizácie, ale za oslavu tých, čo za vlasť boli ochotní položiť vlastný život.

■ BOJOVÉ VERŠE

Svoju angažovanú tvorbu z daného obdobia autor po rokoch zhodnotil takto: ,,Môj ‚hriech‘ bol, že som písal bojové básne, keď nás Maďari na východe prepadli a Hlinkova garda išla brániť Slovensko. Postupne ma nazvali ‚gardistickým básnikom‘. A som. Ja som miloval svoju otčinu, k tomu sa priznám. A kto bol proti ľudskosti lásky, proti národu, nech sa ohlási.“

Dobový mobilizačný plagát

Najtragickejšou udalosťou maďarsko-slovenského konfliktu bolo bombardovanie Spišskej Novej Vsi 25. marca 1939, pri ktorom zahynulo dvanásť ľudí a ďalších dvadsaťsedem bolo zranených. Táto teroristická akcia maďarského letectva dala podnet Valentínovi Beniakovi na napísanie básne Spišská Nová Ves, v ktorej sú aj tieto verše: „To nie je vojna. Vojna táto byť vojnou sa len učí. / Najkrajšie z spišských miest, kde naša tepna búši, / napadlo včera sedem vzdušných zbojníkov, / počujte, orli Tatier, a vstávajte zo slamníkov, / počujte, orli Tatier, to vigília nebola, / počujte, orli Tatier, či rany tie vás nebolia?“

Touto básňou autor nevyjadruje len smútok nad obeťami, spravodlivý hnev a výzvu na pomstu, ale aj presne určuje dôvod útoku, ktorým bolo odmietnutie slovenského národa žiť opäť v zjednotenom Uhorsku: ,,Tí, čo ťa kŕmia ekrazitom, tí, ktorých láska ohnivá / rozbesnila sa odmetnutím a chce nás páliť za živa.“

Beniakova báseň pripomína poéziu Sama Chalupku, a to nielen motívom orlov vzlietajúcich z Tatier, ale najmä záverom, v ktorom je vyjadrená vôľa brániť slobodu aj za cenu vlastného života: ,,Naše lietadlá budú prudšie a nebudeme na vine, / my nikomu nič neberieme, len slobodu si bránime / a budeme ju krvou platiť, v krvi kúpať a ohňom krstiť, / bo Andrej Hlinka z hrobu vstáva a ten nám káže nepopustiť!“

■ VLASTENECKÁ LYRIKA

V deň pohrebu obetí maďarského náletu napísal začínajúci básnik Štefan Žáry báseň 27. marec v Spišskej Novej Vsi, v ktorej sa aj takto lúčil s nevinnými obeťami: „Bubnuje jarný dážď pošmurne bubnuje / takto sme málokedy jar očakávali / takto nás málokedy jar zarmútila / bubnuje jarný dážď tragicky / a slovenský národ spieva si requiem / za svoje deti hydrou roztrhané.

Na rozdiel od predchádzajúcej Beniakovej básne, končiacej sa vzdorom a sľúbením odplaty, vyvrcholením Žáryho básne je modlitba za živých – za slovenský národ: ,,Bože, pre večnú svoju lásku zmiluj sa nad nami / pod krídlo svoje útulné prichýľ nás / ostrie meča nepriateľského otup / nevymaž národ malý zo života národov.“

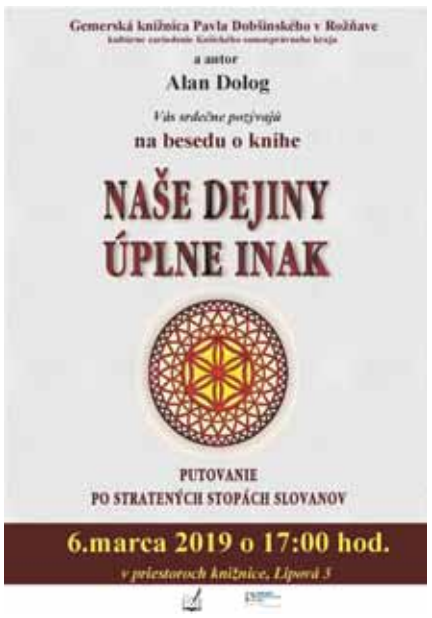
Báseň 27. marec v Spišskej Novej Vsi patrí k ranej fáze tvorby nadrealistu Žáryho. Táto jeho vlastenecká lyrika je potvrdením toho, že v zlomovom období pre Slovensko i celú Európu ani mladým slovenským umelcom nemohol byť osud národa a vlasti ľahostajný.

Literárna tvorba motivovaná trojdňovou maďarsko-slovenskou vojnou má iba príležitostný charakter, ale v čase svojho vzniku zohrala pozitívnu úlohu, pretože apelovala na vlastenectvo slovenskej spoločnosti. Tým v kritickom čase pomáhala zjednotiť národ a presvedčiť ho o správnosti budovania vlastnej štátnosti. V súčasnosti prostredníctvom veršov našich popredných básnikov môžeme lepšie pochopiť obavy, smútok, no i hrdosť našich predchodcov, ktorí čelili agresii a dokázali jej úspešne vzdorovať.

Alan DOLOG, Naše dejiny úplne inak, Eko-konzult, Bratislava 2018

Po dávno stratených stopách predkov

KNIHA TÝŽDŇA

Najprv si poviete: opäť jeden mudrc, čo fantazíruje a myslí si, že objavil Ameriku. A ešte aj ten názov knihy akoby tu už predtým bol. Lenže v knihe sú naozaj aj úplne nové fakty o našich dejinách. Bol Trenčín tým záhadným, mnohými hľadaným a neznámym centrom Samovej ríše? Kde vlastne bolo sídlo legendárneho Mojmíra, Svätopluka a svätého Metoda?

Kde bol pochovaný slávny vojvodca Atila? Kde leží jeho hrob? Viete, prečo bolo Slovensko také dôležité pre Rimanov? A viete, koľkí legionári tu boli? Ešte stále veríte tým rozprávkam, že Mikulčice boli sídlom Veľkej Moravy? Čo ste si nevšimli na mnohých starých kostoloch?

Áno, v knihe je aj potrebná dávka fantázie, ale aj prekvapujúca logika. Tá sa opiera o neodškriepiteľné, niekedy až šokujúce skutočnosti, ktoré autor objavil na Slovensku, v Maďarsku, v Srbsku, ale najmä v Sedmohradsku. Precestoval stovky kilometrov, aby podložil svoje tvrdenie aj množstvom fotografií. Z nasnímaných mohol v knihe uverejniť iba časť.

Ide len o omyly historikov alebo zámernú kamufláž našich dejín? Pýta sa autor a kladie ďalšie otázky. Ako to bolo s Vandalmi, s Hunmi? Aká je pravda o runách na Velestúre? Nijaké sťahovanie Slovanov nebolo. Všeličo bolo úplne inak, ako nám to doteraz tvrdili! Tým, čo autor našiel na svojich objavných cestách, bol doslova nadšený. Sme presvedčení, že táto kniha nadchne aj vás.Vydajte sa spolus ním po stratených stopách našich predkov...

(jb)

MEDAILÓN

Boh je pánom dejín

Kardinál Dr. Jozef Tomko, vzácna osobnosť Slovenska, Katolíckej cirkvi i celého duchovného sveta, sa 11. marca t. r. dožil vo svojom požehnanom živote deväťdesiatich piatich rokov. Ako prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov a predseda Pápežského komitátu pre medzinárodné eucharistické kongresy sa významne sa zaslúžil o zakladanie misijných rádov v Ázii, Afrike i Oceánii. Zastával početné významné funkcie v Katolíckej cirkvi vo Vatikáne, kde pôsobí od roka 1945. Bol najbližším spolupracovníkom pápeža sv. Jána Pavla II. počas dvoch desaťročí. Pápež v tomto období trikrát navštívil Slovensko.

Jozef Tomko sa narodil 11. marca 1924 v obci Udavské v okrese Humenné. Na Rímskokatolíckej Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave začal študovať v školskom roku 1943/1944. O rok neskôr ho košický biskup Jozef Čársky poslal do Ríma, kde študoval na Pápežskej lateránskej univerzite. Vo večnom meste prijal 12. marca 1949 sviatosť kňazstva. V období rokov 1950 – 1965 pracoval ako vicerektor a ekonóm Pápežského kolégia sv. Jána Nepomuckého v Ríme a venoval sa štúdiu odborných teologických disciplín na Pápežskej lateránskej i na Pápežskej gregoriánskej univerzite. Obhájil niekoľko dizertačných prác a dosiahol doktorát práv. Zaslúžil sa o vybudovanie Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Katolícku cirkev zastupoval na mnohých medzinárodných a ekumenických stretnutiach v rôznych častiach sveta. V júli 1979 ho pápež vymenoval za titulárneho arcibiskupa a generálneho tajomníka Synody biskupov. Stal sa jedným z pracovníkov vyššej cirkevnej hierarchie, pôsobil v sedemčlennej komisii kardinálov vo Vatikáne a súčasne aj bol členom dozornej rady Vatikánskej banky IOR. Slovensko má v kardinálovi Tomkovi jednu z najvýznamnejších osobností ľudstva.

(se)

HUMORESKA

Zbierka na múzeum nechcených kontaktov

Milí Slováci, Neslováci a poslanci Európskeho parlamentu, musím sa vám vyspovedať z mojich vzťahov k neslávne slávnemu občanovi M. K. Ďalej ho budem volať krstným menom, napríklad Marian. Keďže Marianov K. je veľa, tak upresňujem – toho času je dislokovaný v istom nápravnovýchovnom zariadení, čiže nespisovne – v base. Pútnické miesto Marianka nie je pomenované podľa neho. Stal sa tam zázrak. Kým v Biblii sa spomína premena vody na víno, v Marianke premenili vinohrady na domy. Vyšší level...

V dobrovoľnej spovedi ma predbehli už viacerí kajúcnici. Nikto ich nevolal, sami prišli a otvorili svoje srdce a dušu pred vyšetrovateľom. Môj vzťah s menovaným Marianom sa začal asi pred desiatimi rokmi. Presný dátum si nepamätám. Skôr si ho bude pamätať tých okolo sto nervóznych šoférov, ktorí šli za mnou, keď som viedol ich kolónu mojou zachovanou socialistickou škodovkou smer Bratislava v rannej špičke. Zásadne neprekračujem štyridsiatku, a preto na cestu vyrážam pokojne s predstihom. Keby sa riadili mojím vzorom, nemuseli ma riskantne predbiehať, trúbiť na mňa a ukazovať neslušné posunky – aj so vztýčeným prstom...

V dedine stáli policajti s radarom. Spomalil som na tridsiatku. Keď som bol za nimi, začal som protiidúcim šoférom blikať. Volá sa to tuším marenie úradného výkonu. A vtedy došlo k môjmu prvému a, verte mi, prosím, poslednému kontaktu s menovaným Marianom. Prisahám. Aspoň si myslím, že to bol on. Šiel oproti mne v nejakom veľkom aute. Čiernom. Musel ma vidieť, že blikám. Pozreli sme si do očí, a až ma striaslo. Spätne si vybavujem tú krutosť až beštialitu v jeho pohľade. Chvalabohu, nezastavil a šoféroval ďalej. Hrozný zážitok. Až sa v noci ešte stále spotený budím, keď si na to spomeniem. Bol som teraz na polícii a s desaťročným oneskorením som chcel nahlásiť tento kontakt. Veril som a dúfam, že neskôr súd prihliadne na to, že som prišiel podať výpoveď dobrovoľne a pred obvinením. Keďže vyšetrovateľ odmietol spísať so mnou protokol, začal som vo veci mojej budúcej obhajoby konať sám. Získal som potvrdenie od talianskej, rakúskej, poľskej a kosovskej prokuratúry, že ma neodpočúvali a neodpočúvajú. Požiadal som všetky dediny po ceste o poskytnutie záznamov z kamier. Prosím všetkých občanov, ktorí pred desiatimi rokmi, tuším druhý štvrtok v marci, išli skoro ráno po chodníku v Záhorskej Bystrici, aby sa prihlásili na telefónnom čísle polície. Určite dosvedčia moju nevinu. Obrátil som sa na mienkotvorné médiá. Som ochotný novinárom porozprávať o svojom zážitku s Marianom. Za sto euro za minútu. Potrebujem nové auto a víno tiež nie je zadarmo. Pre väčšie skupiny vstupné jedno euro. Dve eurá za stretnutie s občanmi berie predseda istého samosprávneho kraja. Poďte ku mne, som lacnejší. Založil som občianske združenie, číslo účtu je na pripojenom lístku. Keď bude dostatok peňazí na účte, pri mieste môjho stretnutia s Marianom postavíme Múzeum nechcených kontaktov.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Mladý Slovák, ktorý sa neohrozene postavil proti nacistickej Tretej ríši

Hrdinstvo na pražskej Kirchmayerovej ulici

Ivan BROŽÍK – Foto: archív, internet

Generálmajor Jozef GABČÍK, slovenský vojak pôsobiaci v exilovej česko-slovenskej armáde, účastník operácie Anthropoid – atentátu na ríšskeho protektora Reinharda Heydricha. Jeho život nebol dlhý, ale vošiel do slávnych kapitol boja proti fašizmu. Narodil sa 8. apríla 1912 v Poluvsí v okrese Prievidza. Zomrel v Prahe 18. júna 1942. Posledný náboj obrátil proti sebe...

Na základnú vojenskú službu nastúpil prvého októbra 1932 do pechotného pluku 14 v Košiciach. Absolvoval poddôstojnícku školu v Prešove s veľmi dobrým prospechom. Dosiahol hodnosť desiatnika a po skončení prezenčnej služby v roku 1934 pokračoval na vlastnú žiadosť ako ďalejslúžiaci poddôstojník a bol povýšený na čatára.

V roku 1937 dokončil svoj vojenský záväzok a nastúpil ako civilný zamestnanec do vojenskej továrne na výrobu bojových plynov v Žiline. Po nehode, keď sa nadýchal škodlivín, ho preložili do skladu v Trenčíne.

■ ZAČIATOK ODBOJA

Pred prevzatím trenčianskeho skladu bojových látok nemeckou armádou Jozef Gabčík poškodil prepravné zásobníky. Pred hroziacim zatknutím za sabotáž ušiel ilegálne do Poľska. V Krakove vstúpil do česko-slovenského vojska. Tam sa zoznámil s Janom Kubišom. Spoločne s ním odplávali v júli 1939 do Francúzska, kde sa zaviazali slúžiť v cudzineckej légii. Nastúpili k 1. pluku v Sidi bel Abbes a 26. septembra 1939 v Agde sa zaradili do vznikajúcej česko-slovenskej zahraničnej armády vo Francúzsku. Gabčíka zaradili ako zástupcu veliteľa guľometnej čaty 1. pešieho pluku.

MEMOÁRE

Koncom decembra 1939 ho povýšili na čatára a zúčastnil sa na bojoch o Francúzsko. Po porážke Francúzska ho 12. júla 1940 evakuovali s mnohými Slovákmi do Spojeného kráľovstva. Tam požiadal o preradenie k letectvu. Od 2. do 22. februára 1941 absolvoval kurz pre rotmajstrov. Na základe odporúčania podplukovníka Antonína Zemana Barovského – legionára, významného predstaviteľa zahraničného odboja, zástupcu veliteľa Československej samostatnej obrnenej brigády, ho zaradili do výcviku na plnenie úloh zvláštneho určenia a stal sa jedným z prvých ôsmich absolventov kurzu útočného boja v Škótsku. Už vtedy bol tento výcvik orientovaný na budúce špeciálne operácie, ktoré mali vykonávať najmä špionáž a sabotáže na nepriateľskom území.

■ ATENTÁT NA PROTEKTORA

Dvadsiateho siedmeho mája 1942 o 10.30 hodine sa ríšsky protektor Reinhard Heydrich viezol zo svojho sídla na zámku v Panenských Břežanoch na Hradčany. Gabčík a Kubiš čakali na Kirchmayerovej ulici v Prahe (dnešná Zenklova) pri zastávke električiek, asi dvestopäťdesiat metrov od nemocnice Bulovka. Aby nedošlo k poškodeniu aktovky, ktorú Heydrich viezol a ktorá pravdepodobne obsahovala dôležité dokumenty, mal atentát uskutočniť Gabčík streľbou zo samopalu Sten. Heydrichov Mercedes-Benz 320 v zákrute spomalil, Gabčík sa mu postavil do cesty, lenže samopal sa mu zasekol, čo potvrdzuje časť policajnej správy z vyšetrovania, ktorá bola objavená až v roku 2015. V nej sa uvádza, že nájdený samopal mal vzpriečený prvý náboj. K zaseknutiu tejto zbrane dochádzalo, keď sa naplnil zásobník plným počtom nábojov, čo vtedy Gabčík nemohol vedieť. Keď sa Heydrich postavil a chcel zblízka začať strieľať na Gabčíka z osobnej zbrane, hodil Jan Kubiš vlastnoručne upravený protitankový granát vz. 73 MK1, ktorý explodoval pri prave zadnom kolese auta. Napriek tomu, že granát neexplodoval v aute, jeho črepiny a časti čalúnenia auta Heydricha zranili. Gabčík bol ranený, ale atentátnikom sa podarilo ujsť.

Mercedes ríšskeho protektora Reinharda Heydricha tesne po atentáte, na ktorom vidno zásah granátu, ktorý mu spôsobil zranenie, na ktoré neskôr podľahol, a parašutisti Jozef GABČÍK a Ján KUBIŠ, čo atentát vykonali počas operácie Anthropoid pod velením Jozefa Gabčíka.

Jozef GABČÍK

■ AKCIA VÝSADKÁROV

Po atentáte sa parašutisti ukrývali niekoľko dní na rôznych miestach. Ich posledným útočiskom spolu s ďalšími výsadkármi sa stala krypta pražského pravoslávneho Kostola sv. Cyrila a Metoda. V boji s Nemcami minuli takmer všetku muníciu, a keď podzemné priestory Nemci vytápali vodou, poslednými nábojmi spáchali samovraždu. Jan Kubiš, ktorý po zranení granátom nemal dosť síl, aby si vzal život, vykrvácal v lazarete SS. Odkaz Jozefa Gabčíka je silný. Rozhodoval sa správne a rozhodoval sa proti najvlastnejšiemu z ľudských inštinktov – pudu sebazáchovy. Jeho meno je neodmysliteľnou súčasťou našich dejín. „S odhodlaním a s vedomím rizika, že ma to môže stáť život, bojovať proti zlu. Nikdy mu neustúpiť."

Operácia Anthropoid sa uskutočnila 27. mája 1942 a patrí medzi najznámejšie činy česko-slovenského odboja počas druhej svetovej vojny. Pokus o likvidáciu Heydricha bol odplatou za popravy českých odbojárov (okrem iného za generálov Josefa Bíleho a Huga Vojtu), ale aj reakciou na zatknutie a odsúdenie na smrť protektorátneho premiéra Aloisa Eliáša na jeseň 1942, teda krátko po Heydrichovom príchode do Prahy. V prípade spomenutých mužov nešlo len o príslušníkov česko-slovenskej predmníchovskej generality, ale aj o významných predstaviteľov česko-slovenského odboja. Odplata za ich popravy mala ukázať svetu, že, ,,vracíme ránu za ránu". Pôvodne plánovaná zostava Anthropoidu však mala byť iná. Jan Kubiš totiž nahradil rotného Karla Svobodu, ktorý sa zranil pri opakovanom nácviku zoskoku padákom. To, že bol ako Svobodov náhradník vybraný práve Kubiš, nebola náhoda. O jeho zaradenie do výsadku požiadal priamo Jozef Gabčík. A keďže bol veliteľom výsadku, stalo sa. Jan Kubiš mal v tom čase, podobne ako Gabčík či Svoboda, absolvovaný špeciálny výcvik, v ktorom boli vojaci pripravovaní na záškodnícke operácie. Pre zdržanie, ktoré spôsobilo Svobodovo zranenie, sa výsadok skupiny Anthropoid presunul na vhodnejšie obdobie, čo pri spätnom pohľade značne ovplyvnilo úspech samotnej operácie.

■ NIELEN HEYDRICH

Menej známym faktom je, že okrem plánovania útoku sa parašutisti podieľali aj na širšej odbojovej činnosti. Napríklad i na operácii Canonbury. Pod týmto krycím názvom sa skrývalo bombardovanie Škodových závodov v Plzni, ktoré za vojny vyrábali zbrane pre nemeckú brannú moc. Spoločne s členmi výsadkov Out Distance a Silver A sledovali naši odbojoví výsadkári v apríli 1942 okolie továrne a hľadali miesta vhodné na zapálenie signalizačných ohňov, ktoré mali pomôcť navigovať spojenecké bombardéry. Nálet RAF v noci z 25. na 26. apríla 1942 však napriek pozemnej pomoci parašutistov nebol úspešný a Spojenci ho museli začiatkom mája opakovať. Tentoraz však už bez pomoci parašutistov. Ich veliteľ na okupovanom území Alfréd Bartoš odmietol naozaj privysoké riziká. A najmä – pripravovala sa už operácia Anthropoid...

Samotný útok na Heydricha, následná likvidácia Lidíc a Ležákov či zrada parašutistu Čurdu a posledný boj v krypte Kostola sv. Cyrila a Metoda na Resslovej ulici sú známe. Pri hodnotení situácie však netreba zabúdať na to, že všetci, ktorí pomáhali parašutistom alebo boli aktívni v domácom odboji počas nacistickej okupácie, vedeli, čo riskujú. Uvedomovali si, že tak konajú v období najväčšieho konfliktu ľudských dejín. Aj preto, ak si pripomíname Jozefa Gabčíka a Jana Kubiša, mali by sme si spomenúť aj na Jana Zelenku-Hajského, Máriu Moravcovú, kaplána Josefa Petřka a na ďalších spolupracovníkov skupiny Anthropoid, z ktorých väčšinu nacisti popravili v októbri 1942 v koncentračnom tábore Mauthausen. Mauthausen, známy tiež ako Mauthausen-Gusen, bola veľká skupina nacistických koncentračných táborov, ktoré boli vybudované v okolí dedín Mauthausen a Gusen v Hornom Rakúsku asi dvadsať kilometrov východne od Linzu. V januári 1945 pracovalo v táboroch riadených z centrály v Mauthausene okolo osemdesiatpäťtisíc väzňov. Aj keď presné straty na životoch v celom komplexe ostávajú neznáme, väčšina zdrojov ich uvádza v rozmedzí 122 766 až 320 000 obetí. Oba hlavné tábory – Mauthausen a Gusen I, boli jediné tábory v Európe, ktoré boli zaradené do III. kategórie, čo znamenalo, že mali byť najprísnejšími tábormi pre „nenapraviteľných politických protivníkov ríše".

■ PAMÄTNÍK HRDINOM

V spomínanom kostole sa ukrývali rotmajster Josef Valčík zo skupiny Silver A, nadporučík Adolf Opálka zo skupiny Out Distance, rotný Jaroslav Švarc zo skupiny Tin, čatár ašpirant Josef Bublik, čatár Jan Hrubý zo skupiny Bioscope a rotmajstri Jozef Gabčík a Jan Kubiš zo skupiny Anthropoid. K parašutistom patril ešte Karel Čurda zo skupiny Out Distance, ktorý sa po výsadku odišiel skryť k svojej matke do južných Čiech. Ten vyzradil Nemcom všetko, čo vedel o výcviku a ľuďoch, ktorí im pomáhali a u ktorých sa skrývali. Nasledovalo vypočúvanie a objavenie úkrytu v kostole. Príslušníci SS a gestapa obkľúčili kostol a okolie a 18. júna 1942 skoro ráno sa začal boj. Hrdinovia Opálka, Kubiš a Švarc bojovali s Nemcami na chóre, ostatní štyria obrancovia v krypte. Keď Nemci prenikli do kostola, päť parašutistov bolo už mŕtvych a dvaja zomreli pri transporte do nemocnice. Okrem mnohých ďalších, ktorí poskytli parašutistom pomoc, boli popravení aj predstavitelia pravoslávnej cirkvi a cirkevnej obce, ktorí sa na ukrývaní parašutistov podieľali. Pamiatku parašutistov pripomína bronzová pamätná tabuľa s reliéfnou postavou parašutistu a duchovného a s menami hrdinov a ich ochrancov od Františka Bělského.

■ NOVÉ VERZIE

Ani s takým veľkým odstupom času neubúda nezodpovedaných otázok. Prečo Gabčík nevystrelil? Prečo sa zbraň zasekla? A bolo dianie počas atentátu také, aké sme sa učili a o akom sa v bežne píše? Eduard Stehlík z Vojenského historického ústavu v Českej republike prišiel nedávno s predpokladmi, ktoré by mohli naznačovať, že atentát sa odohral inak. Nijako neznížil zásluhy našich parašutistov v ňom, ale dal si do súladu niektoré fakty. Všeobecne sa uvádza , že Jozef Gabčík mal ako prvý strieľať. Stehlík však pripomína, že počas výcviku v Británii sa ako prvý krok cvičilo hodenie granátu, nie streľba. Vojtěch Šustek z Archívu hlavného mesta Prahy práve toto vysvetľuje. Podľa neho auto s ríšskym protektorom bolo príliš blízko chodníka a atentátnici by museli hádzať výbušninu prakticky na vzdialenosť asi jeden meter, čo mohlo zabiť aj ich samotných. Preto podľa Šusteka zvolili streľbu ako prvú. Aj v správe gestapa, ktorú archivár našiel, sa píše, že „v tej chvíli asi z metrovej vzdialenosti priskočil muž a vrhol smerom k autu neznámy predmet. Mercedes následne zastavil a jeho vodič začal Jozefa Gabčíka prenasledovať. Dokonca aj samotný Heydrich, ktorý po výbuchu utrpel zranenia, sa s osobnou zbraňou rozbehol po chodníku za atentátnikmi, ale po chvíľke prenasledovania pre vysilenie a silné krvácanie padol a už nevstal. Takisto je vo verejnosti všeobecne zafixované, že bomba počas atentátu bola jedna. Lenže smerom k automobilu atentátnici podľa archívnych výpovedí hodili dva predmety a oba vybuchli.

Ríšskeho kancelára Heydricha operovali v nemocnici na Bulovke nemeckí lekári. Českých lekárov odmietol. Operácia trvala hodinu a zdalo sa, že bude bez komplikácií. Pacient však o sedem dní neskôr zomrel v nemocnici na infekciu. Ako odvetu za atentát Nemci uväznili trinásťtisíc ľudí vyvraždili obyvateľov obcí Lidice a Ležáky, ktoré aj vypálili...

■ PAMIATKA NA GABČÍKA

Po Gabčíkovi pomenovali ulicu v Prahe neďaleko miesta atentátu ako Gabčíkovo na Žitnom ostrove i neďaleké vodné dielo na Dunaji. Jeho meno nesie vo svojom čestnom názve aj slovenský 5. pluk špeciálneho určenia v Žiline. Pred žilinskými kasárňami stojí pamätník so sochou, ktorej autorom je majster Štefan Pelikán. Na rodnom dome v Poluvsí je umiestená pamätná tabuľa a oproti rodnému domu je postavený pamätník s bustou Jozefa Gabčíka od sochára Petra Repku . V Žiline a Rajeckých Tepliciach je po ňom pomenovaná ulica. Pri príležitosti sedemdesiateho výročia ukončenia druhej svetovej vojny prezident Andrej Kiska povýšil Jozefa Gabčíka do hodnosti generála in memoriam a 26. mája 2017 prezident Andrej Kiska povýšil Jozefa Gabčíka z hodnosti brigádny generál do hodnosti generálmajor (in memoriam).

Šaliansky Maťko v Banskobystrickom kraji potvrdil kvalitatívny trend súťaže

V lučenskej starej radnici po novom

Text a foto: Teodor SITARČÍK

Krajské kolo Šalianskeho Maťka v Banskobystrickom kraji sa tento rok uskutočnilo v Lučenci. V zrekonštruovaných priestoroch starej radnice si talent v prednese zmeralo bez jedného štyridsať žiakov od ôsmich až do trinástich rokov.

Na každej súťaži vládne sústredenie aj napätie - aj na šalianskom Maťkovi

Najlepší recitátori z Banskobystrického kraja sa tentoraz zišli na súťaži v Lučenci, kde im odovzdali ceny obetaví organizátori aj za prítomnosti prvého podpredsedu MS Mareka HANUSKU (uprostred).

Už viac rokov badáme na celoštátnej súťaži Šaliansky Maťko potešujúci trend, keď skvelý prednes účinkujúci zvýraznia aj oblečením v kroji – ako táto víťazka krajského kola zo Žiaru nad Hronom.

Mladí recitátori zaujali skvelými výkonmi aj novými prístupmi k prednášanému textu a presvedčili, že si postup do krajského kola zaslúžili. Súťažiaci aj v Lučenci potvrdili všeobecný trend kvalitatívneho rastu súťaže a príjemne sťažili rozhodovanie porotcom. Aj preto sa dlho radili a hodnotili aj najmenšie detaily, ktoré by mohli vplývať na konečné umiestnenie. Napokon predsa len vyriekli verdikt, ktorým potešili len troch postupujúcich súťažiacich z dvadsiateho šiesteho ročníka tejto populárnej súťaže v prednese povestí Jozefa Cígera Hronského. V kategórii tých najmenších postúpil do celoslovenského kola Filip Korim z Lučenca. Výherkyňa v druhej kategórii je zo Žiaru nad Hronom. Okrem prednesu ukázala porote aj pekný kroj a ešte krajší spev. V tretej kategórii bude svoj kraj reprezentovať Maroš Izák z Dudiniec, ktorý sa prezentoval tiež v kroji a zaspieval aj milú pieseň na koniec svojej povesti.

Stretnutie s tvorbou spisovateľky Eleny Maróthy-Šoltésovej

Moje deti a Proti prúdu v Žiline

Pri príležitosti osemdesiateho výročia úmrtia slovenskej spisovateľky Eleny Maróthy-Šoltésovej sa v pondelok 11. marca 2019 v priestoroch Domu Matice slovenskej v Žiline na Hollého ulici uskutočnilo stretnutie so žiakmi druhého ročníka Strednej odbornej školy podnikania v Žiline, ktoré viedla pani Elena Schmutzová, aktívna členka Miestneho odboru Matice slovenskej v Žiline. Stretnutie sa uskutočnilo formou rozhovorov o diele a živote spisovateľky. Hlavnou témou bolo jej dielo Moje deti, v ktorom pravdivo s veľkým citovým vkladom opisuje svoj život a krásne i strastiplné zážitky s jej deťmi, najmä jej ťaživé vyrovnávanie sa s ich predčasnými úmrtiami. V úvahách nad úryvkom z románu sa účastníci spomienky venovali porovnávaniu života mladých ľudí v danej dobe a v súčasnosti. Organizátorka seminára oboznámila žiakov aj s románom Proti prúdu, ktorý je nielen obrazom života a medziľudských vzťahov na sklonku 19. storočia, ale predovšetkým aj zrkadlom vtedajšieho zápasu slovenského národa za zachovanie a rozvíjanie jeho národnej kultúry.

(es)

Umelecký portrét Eleny MARÓTHY-ŠOLTÉSOVEJ, ktorej diela pútajú dodnes

Novozámocký Hexagon predstavil kolegov z fotoklubu Rokoš

Certifikát číslo tridsaťdva pre Bánovčanov

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

V budove Miestneho odboru Matice slovenskej v Nových Zámkoch sa 20. marca uskutočnila vernisáž výstavy fotografií fotoklubu Rokoš z Bánoviec nad Bebravou, ktorú organizoval fotoklub Hexagon v spolupráci s MO Matice slovenskej. Vystavené fotografie sú výberom z tvorby dvanástich členov bebravskobánovského fotoklubu – Vladimíra Matúša, Miroslava Igaza, Milana Varhaníka, Róberta Fojtíka, Michala Kodaja, Dušana Čanigu, Mariána Paluša, Ľubora Čačka, Ivana Zajaca, Jána Pomothyho, Romana Jedináka a Tomáša Pauleho.

Výstavu otvorila predsedníčka MO Matice slovenskej v Nových Zámkoch Mária Malperová. Po jej príhovore a kultúrnom programe členov folklórneho súboru Matičiarik priblížil prítomným históriu a činnosť fotoklubu jeho predseda Vladimír Matúš. Fotoklub Rokoš z Bánoviec nad Bebravou vznikol v roku 1996 po oddelení sa od fotoklubu RKS Topoľčany. Jeho zakladatelia sú absolventi Diaľkovej školy fotografie z okresu Bánovce nad Bebravou. V ich tvorbe prevláda krajinárska fotografia, v menšej miere reportáž, portrét, fotografický detail. Fotoklub i jednotliví členovia sa aktívne zúčastňujú na rôznych slovenských a medzinárodných súťažiach – Fotoforum, STROM Ružomberok, AMFO – DIAFOTO, WPJA –, kde získali niekoľko ocenení a čestných uznaní, ako aj na celoštátnej súťaži Petzvalov mapový okruh fotoklubov. Od októbra 2014 prešiel fotoklub Rokoš pod Mestské kultúrne stredisko Bánovce nad Bebravou, čím sa výrazne oživila jeho aktivita. Pribudli noví členovia, uviedli dve klubové výstavy Momenty I. a II. a zaznamenali ďalšie spoločné aj individuálne aktivity a prezentácie. Predseda novozámockého fotoklubu Hexagon Štefan Pirohársi si vo svojom príhovore zaspomínal na začiatky spolupráce s fotoklubom Rokoš a Vladimírovi Matúšovi slávnostne odovzdal Certifikát č. 32 ako potvrdenie o zorganizovaní výstavy v Nových Zámkoch. Medzi návštevníkmi vernisáže boli aj stredoškolskí študenti, čo nasvedčuje tomu, že mladí ľudia majú záujem o fotografiu, o zvečnenie krásy svojho okolia, prírody, človeka. Výstavu bude sprístupnená do 18. apríla 2019.

Fotografi zo združenia Hexagon zorganizovali pre svojich dvanástich kolegov z fotoklubu Rokoš z Bánoviec nad Bebravou výstavu v budove Matice slovenskej v Nových Zámkoch.

MATIČNÉ DEPEŠE

Za krásu slova

Súkromná odborná škola ELBA v spolupráci s Úradom Prešovského samosprávneho kraja – odborom školstva, Oblastným pracoviskom MS v Bardejove, MO MS v Prešove pripravili 21. marca v budove S SOŠ ELBA na Smetanovej ul. č. 2 v Prešove súťaž Za krásu slova o najlepšieho stredoškolského študenta slovenčinára v Prešovskom kraji, ktorá tentoraz mala v záhlaví 170. výročie štúdia P. O. Hviezdoslava v Prešove. Cieľom súťaže s vyše dvadsaťročnou tradíciou je upevniť a rozvíjať kultúru spisovnej slovenčiny v jej písomnej a ústnej podobe.

Volebné podnety

Bývalý predseda MS Marián Tkáč ako predstaviteľ Petičného výboru Harabin na hrad podal po prvom kole voľby prezidenta na Štátnu volebnú komisiu dva podnety pre podozrenie z porušenia volebného zákona a moratória. Oznámil nimi praktiky denníka SME, ktorý uverejnil na prvej strane zavádzajúci hlasovací lístok s nesprávnymi číslami kandidátov, ktorým zjavne neprial, a tiež TV Noe, ktorá odvysielala politický rozhovor moderátora Štefana Hríba so sociológom Pavlom Haulíkom jednoznačne zameraný na podporu konkrétneho kandidáta, a to Zuzany Čaputovej, v čase, keď už takáto propagácia nebola podľa zákona povolená.

Metodov sviatok Vole

V Kostole Svätého Kríža v Bratislave-Devíne sa 6. apríla 2019 o 14. hodine uskutoční spomienka na 1134. výročie úmrtia sv. Metoda (zomrel 6. apríla 885). Spomienka sa začne slávnostnou svätou omšou ku cti sv. Cyrila a sv. Metoda. Hlavným celebrantom a kazateľom bude ordinár OS a OZ SR Mons. František Rábek.

Detský folklór

Detský folklórny festival – súťažnú prehliadku choreografií detských folklórnych súborov z okresov Brezno a Banská Bystrica pripravilo v nedeľu 24. marca v Gymnáziu Andreja Sládkoviča Stredoslovenské osvetové stredisko v Banskej Bystrici. Na prehliadke účinkovali Zavačanik zo Závadky nad Hronom, Malá Kýčera z Čierneho Balogu, Dratvárik a Drienka zo Slovenskej Ľupče, Brezinky z Polomky, Matičiarik a Radosť z Banskej Bystrice. Na festivale nechýbal Tanečný domček s Matúšom Drugom, Z každého rožku trošku – pestrá škola ľudových tancov pre deti.

Spevy môjho rodu

Festival rusínskej ľudovej piesne napísal 24. marca MsKS Humenné a DK Medzilaborce jubilejnú pätnástu kapitolu, venovanú spomienke na jeho prvú laureátku Máriu Čokynovú z Uble, jednu z najvýraznejších interpretiek pôvodných rusínskych piesní. Súčasťou festivalového programu bola aj metodicko-vzdelávacia Tvorivá dielňa Vihorlatského múzea pre súťažiacich zameraná na nácvik spolupráce s orchestrom. Počas súťažného a prezentačného programu sa predstavilo štyridsaťpäť najlepších mladých interpretov rusínskych piesní.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Veľké Lovce sú známe zachovávaním a prezentáciou tradičných zvykov našich predkov. Medzi tie podujatia, ktoré vzbudzujú u obyvateľov najväčší záujem, určite patrí aj Prehliadka ľudových zvykov a tradícií na fašiangy, spojená s verejnou obecnou zabíjačkou. Hlavnými organizátormi sú Miestny odbor Matice slovenskej, obecná samospráva a Dom ľudového bývania Veľké Lovce. Veľkolovčianski matičiari symbolicky pochovali basu druhého

Lovčania sa vytiahli

marca a ukončili tak obdobie veselíc a hodovania. Pozvanie na podujatie prijali predseda Matice slovenskej Marián Gešper a riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Veronika Bilicová. Pred obecným úradom ich privítali starosta obce Libor Kráľ a poslanec obecného zastupiteľstva Filip Mihók, ktorí ich previedli miestnou knižnicou a expozíciou Múzea Miestneho odboru Matice slovenskej. Iniciátorkou zriadenia múzea a jeho stálou sprievodkyňou je už dvadsaťtri rokov Terézia Pavlatovská. Za túto záslužnú činnosť v minulom roku získala Zlatú cenu Matice slovenskej. Fašiangové zvyky aj s folklórnym programom a vystúpením súborov pokračovali potom v priestoroch Domu ľudového bývania, kde hostí privítal jeho majiteľ a predseda občianskeho združenia Jozef Galbavý spolu so svojimi členmi. Za MO MS Veľké Lovce tu hostí privítala jeho predsedníčka Mária Rapavá. Fašiangové veselie vo Veľkých Lovciach gradovalo do neskorých nočných hodín.

(vl)

OPRAVA

V Slovenských národných novinách (09/02/2019) publikoval Ľudovít Števko materiál pod názvom „Dvojaký meter na sudcov“ (strana 3). Autor v tomto článku uviedol nepravdivé skutkové tvrdenie o pôsobení Juraja Šeligu ako „novopečeného právneho poradcu mimovládnej organizácie Via Iuris“. Nepravdivosť tohto skutkového tvrdenia spočíva v tom, že Juraj Šeliga v súčasnom období nie je právnym poradcom mimovládnej organizácie Via Iuris. Juraj Šeliga sa ako právnik podieľal na projekte mimovládnej organizácie Via Iuris na prelome rokov 2017/2018, pričom táto spolupráca trvala dva mesiace a bola ukončená pred vznikom iniciatívy Za slušné Slovensko. Žiadna ďalšia spolupráca medzi Jurajom Šeligom a mimovládnou organizáciou Via Iuris neexistuje. V zmysle uvedeného zverejňujeme nasledovnú opravu: Celé divadlo, najmä v podaní lídra opozičných diskutérov Ondreja Dostála, mapovali z minúty na minútu novinári Denníka N aj Sme a ozvláštňovali to výpoveďami „naslovovzatých odborníkov“, napríklad vyhlásením Juraja Šeligu, reprezentanta iniciatívy Za slušné Slovensko a právnika v minulosti spolupracujúceho s mimovládnou organizáciou Via Iuris.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

V srdci Novohradu odhalili matičiari pamätnú tabuľu vynikajúcej osobnosti

Hold Jurajovi Palkovičovi v Lučenci

Ladislav KOVÁČIK – Foto: Milan ALBERTI

Sú regióny Slovenska, o ktorých možno povedať, že krajine a národu dali množstvo vynikajúcich osobností. Takto by sme mohli hovoriť trebárs o Gemeri či Turci. Ale ani Novohrad sa nenachádzal na periférii slovenského života, aj s touto oblasťou a zároveň bývalou župou na juhu Slovenska sa spája pôsobenie viacerých významných Slovákov a Sloveniek.

Len pomerne nedávno v srdci Novohradu – v Lučenci, odhalili pamätnú tabuľu spisovateľovi Jankovi Jesenskému, ktorý tu pôsobil ako právnik. O tejto iniciatíve sme v SNN s potešením informovali a už máme ďalšiu príležitosť na radosť. V utorok 19. marca sme sa opäť dočkali dňa, keď si tamojší členovia Matice slovenskej spolu s verejnosťou pripomenuli ďalšieho významného činiteľa spojeného s Novohradom, ktorým bol Juraj Palkovič (1769 – 1850), básnik, pedagóg a novinár, známy aj ako profesor evanjelického lýcea v Bratislave, kde po jeho boku pracoval kodifikátor spisovnej slovenčiny Ľudovít Štúr. A aj túto osobnosť si Lučenčania spolu s predstaviteľmi ústredia MS v Martine uctili odhalením pamätnej tabule.

Spomienkové podujatie na historickej radnici spolu s odhalením tabule boli naplánované v súvislosti s dvestopäťdesiatym výročím Palkovičovho narodenia, ktoré pripadlo na 27. február tohto roka. Palkovič bol rodákom z Rimavskej

Spomienkové podujatie na Juraja Palkoviča sa začalo slávnostnými príhovormi v lučenskej radnici.

Matiční funkcionári z martinského ústredia aj z Lučenca sa postarali, aby Juraj Palkovič – ktorý „vychoval štúrovcov“, mal dôstojnú pamätnú tabuľu o svojom pôsobení v tomto meste.

FOTORIPORT

Bane, s Lučencom je však spojený svojím učiteľským pôsobením. Preto vznikla myšlienka umiestniť pamätnú tabuľu na Palkovičovu počesť na budovu Základnej školy s materskou školou Jozefa Kármána s vyučovacím jazykom maďarským, keďže na tomto mieste sa nachádzala pôvodná budova školy, v ktorej Palkovič pôsobil. Slávnostné stretnutie na radnici sa začalo predpoludním o 10. hodine uvítaním hostí lučenským viceprimátorom Pavlom Baculíkom. Z ústredia Matice slovenskej prišli predseda Marián Gešper, podpredseda Marek Hanuska, ako aj riaditeľ Domu MS v Bratislave a zároveň riaditeľ kancelárie predsedu a správcu MS Peter Schvantner. Spomedzi zástupcov mesta a regiónu boli prítomní vedúca oddelenia školstva, kultúry, sociálnych vecí a športu na mestskom úrade Ivana Jasenková, tajomníčka ZPOZ Renáta Libiaková Perželová, predsedníčka MO Živeny v Lučenci Jarmila Móricová, starosta obce Polichno Pavol Kyseľ, predseda Spolku M. R. Štefánika Pavol Urbančok a tiež členovia výboru MO MS v Lučenci. Predstaviteľ mesta privítal aj žiakov základných a stredných škôl z Lučenca a Fiľakova.

Krátky príhovor na úvod slávnosti predniesol predseda Matice slovenskej M. Gešper. Zdôraznil v ňom úlohu mladých ľudí pri tvorbe budúcnosti Slovenska. Potom nasledovalo premietanie krátkeho dokumentárneho filmu z dielne Matice slovenskej, v ktorom životný príbeh Juraja Palkoviča priblížil historik doc. Ivan Mrva. Obšírnejšie sa potom Palkovičovej osobnosti odbornou prednáškou venoval historik z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici doc. Július Lomenčík.

Pred samotným aktom odhalenia pamätnej tabule sa k zhromaždeným opäť ešte krátko prihovorili predseda MS Gešper, predsedníčka MO MS v Lučenci Ľudmila Lacová a riaditeľka Domu MS v Lučenci Miroslava Podhorová. A vzápätí už mohli prítomní zdvihnúť svoje pohľady k čiernej tabuli, pekne kontrastujúcej so svetlou omietkou budovy, a zvečniť si aktuálnu chvíľu na fotografiách. Úprimnú a podnetnú diskusiu priniesla matičiarom aj účasť na obede v neďalekej reštaurácii Dvor u Jozefa.

Odhalenie pamätnej tabule významnému slovenskému evanjelickému činiteľovi na priečelí základnej školy s maďarským vyučovacím jazykom má aj symbolický rozmer, keďže súhlas na to dala kalvínska cirkev. A nemožno tiež nespomenúť, že Juraj Palkovič ako rozhľadený človek a vzdelanec svojho času vzdal hold aj predstaviteľovi katolíckeho prúdu národného obrodenia Antonovi Bernolákovi. Aj za takýto prístup si lučenskú poctu rozhodne zaslúžil.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Otázky v našom kvíze sú po tieto týždne zamerané väčšinou na anketu Najväčší Slovák. V čísle 10/2019 sme sa pýtali, ktorý športovec postúpil medzi desiatku jej finalistov? Správne odpovedali tí, čo napísali, že túto poctu získal vynikajúci cyklista, trojnásobný majster sveta Peter SAGAN. Pri žrebovaní výhercov sa tentoraz šťastie usmialo na: Irenu Gábelovú, Košeca; Jakuba Richtára, Bojnice; Zitu Fábryovú, Poprad.

Medzi desať osobností v spomínanej ankete sa dostali aj solúnski bratia a misionári na Veľkej Morave svätí Cyril a Metod, lebo pre Slovákov vykonali epochálne dielo a náš národ ich prijal za svojich.

• Ktorý pápež schválil ich slovanskú liturgiu a vysvätil Metoda za arcibiskupa – legáta pre Slovanov.

Svoje odpovede posielajte na známu adresu našej redakcie, ktorú nájdete aj v tiráži SNN, našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do vydania ďalšieho čísla matičného týždenníka.

(se)

AKO SI PREDPLATIŤ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár:
www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné:
26,- €
Polročné predplatné:
13,- €
Štvrťročné predplatné:
6,50 €

PRIPOMÍNAME SI

30. marca

– pred sto deväťdesiatimi piatimi rokmi sa v Zemianskom Podhradí narodila Adela Ostrolúcka (1824 – 1853), dcéra sudcu kráľovského senátu v Pešti, príslušníka zemianskeho rodu z Ostrej Lúky pri Zvolene, ktorá sa neskôr stala životnou láskou Ľudovíta Štúra

– stotridsaťpäť rokov, čo vznikla v USA prvá slovenská evanjelická farnosť; stalo sa tak v roku 1884 v meste Streator v štáte Illinois, už o rok vznikli dve katolícke – jedna v tomto meste a druhá v Hazeltone (Pensylvánia), a potom sa už rodili jedna za druhou, najmä vo východných štátoch USA, do vypuknutia prvej svetovej vojny bolo v Spojených štátoch dvestosedemdesiat rímskokatolíckych, gréckokatolíckych a evanjelických farností

– osemdesiat rokov sa dožíva básnik, esejista, prekladateľ a literárny vedec Vlastimil Kovalčík; v básňach je zamýšľavý, v esejach sa venoval najmä rodnému Zamaguriu, v prekladoch osobitne poľským autorom a vo vede dielu Sama Bohdana Hroboňa

– pred sto rokmi (1919) sa zmenil jeden z najstarších učiteľských inštitútov v Uhorsku (Štátny učiteľský ústav Uhorského kráľovstva) v Modre na Prvý slovenský učiteľský ústav

31. marca

– pred sto tridsiatimi rokmi sa v Brezovej pod Bradlom narodil náš významný politik a vynikajúci diplomat obdobia medzi dvoma svetovými vojnami Štefan Osuský (1889 – 1973), ktorý vyrástol v prostredí slovenských vysťahovalcov v USA a po vzniku republiky bol čs. veľvyslancom v Londýne a Paríži

– deväťdesiat rokov by mal prof. Hvezdoň Kočtúch (1929 – 1994), významný slovenský ekonóm, v šesťdesiatych rokoch podporoval demokratizačné snahy A. Dubčeka v politike a ekonomike, po novembri 1989 bol zakladajúcim členom spoločnosti NEZES – Nezávislí ekonómovia Slovenska

1. apríla

– tristodvadsaťpäť rokov od narodenia Samuela Hruškovica (1694 – 1748), stredovekého spisovateľa; veľkú hodnotu pre poznanie našich dejín majú jeho memoáre

2. apríla

– sedemdesiatpäť rokov od smrti skladateľa a skvelého organistu Mikuláša Moyzesa (1872 – 1944)

4. apríla

–stodvadsať rokov, čo sa v Gbeloch narodil chirurg, skvelý operatér, autor mnohých odborných diel i pamäti Chirurg spomína, organizátor vodných športov na Slovensku, a menovite na Dunaji, prof. MUDr. Konštantín Čársky (1899 – 1987)

5. apríla

– pred sto tridsiatimi piatimi rokmi sa v Radvani narodil Igor Thurzo (1884 – 1926), prvý organizátor slovenského živnostenského hnutia, po vzniku Česko-Slovenska predseda Zväzu slovenských miest a obcí a starosta Martina

– nezabudnuteľný bas – sólista Opery SND Ondrej Malachovský sa narodil pred deväťdesiatimi rokmi (1929 – 2011) .

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00179027, IČO 36418404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.